

KALEJDOSZKÓP

KALEIDOSCOPE

"Nincs más haza, csak az anyanyelv..."

(Márai Sándor)

Horthy Nándor: Isten, áldd meg a magyart! (olaj)

Corvina

Hungarian Canadian Business Directory

2012

Tel: +1-416-638-3431

Advertisements - Information - Order
1170 Sheppard Ave. W. Unit 40. Toronto
www.corvinadirectory.ca

TOM'S PLACE TOM'S PLACE

Take Off More

Building on a retail tradition that began in 1958, Tom's Place is a constant in the ever-changing world of fashion, proving that quality and value are always in style. Quality means never compromising and adhering to the rule - all men's suits are 100% wool. Value and discount prices are captured in a name - TOM. **T-O-M** means **Take Off More** as Tom will always trim prices to fit your budget.

We invite you to visit Tom's Place, one of Toronto's leading retailers for designer men's and women's business apparel.

FEATURING **Men's Suits 5 FOR 1**
(first floor only)

190 Baldwin St.
Kensington Market

Just west of Spadina
1hr. Free Parking with purchase
M-W 10-6 • Th-F 10-7 • Sat 9-6 • Sun 12-5

416-596-0297

www.toms-place.com

Szerkesztői gondolatok

A Kanadában élő magyar képzőművészek nagy Mestere, Horthy Nándor – akinél alig van mozgékonyabb, tevékenyebb, a nemzet dolgaira érzékenyebben és gyorsabban reagáló művész – az új magyar Alaptörvény megszületésének örömét, történelmi fontosságát műbe örökítette. Megfestette az *Isten, áldd meg a magyart!* című olajképét.

A festmény 85 cm x 75 cm, lényegében nem kicsi tehát, de megjelenése túllépi tényleges méretének kereteit, mert monumentális és fenséges! Aprólékos, finom mívű kidolgozása élővé varázsolja a Szent Koronát, amely mellett ott van az országalma és a kard. A szent ereklyék a nyitott könyv szemléltette húsvéti alkotmányon nyugszanak, és mintegy védelmi háromszöget alkotva hirdetik, hogy nem érheti bántódás a Szent Korona országát. Állandóságot, nemzeti erőt és akaratot, összetartozást és összefogást sugall az egész kompozíció. A gyönyörű mű olyan örökértéket képvisel, amelyből életerőt, hitet és reményt merít az ember, ismételten hirdelve, hogy a Szent Korona nemzetünk fennmaradásának záloga.

Horthy Nándor festménye emlékmű – bár műfajilag másként osztályozzuk. Emlékmű, a nemzeti megújulás művészetbe örökített hatalmas ujjongása, amely megérdemli az ünnepélyes leleplezést, felavatást.

A felavatás, a leleplezés pillanata pedig legyen egyfajta torontói magyar néma tüntetés, imádságos hitvallástétel, hogy érje bármilyen rágalom hazánkat, annak nemzetért felelős kormányát, a Szent Korona országa nem semmisíthető meg és hazája marad minden egyes magyarnak, bárhol éljünk is a világon!

Dancs Rózsa

TERJESSZE LAPUNKAT!

MŰVELTSÉGE GAZDAGODIK,

**HA AZ ÉSZAK-AMERIKAI MAGYAR
DIASPÓRA EGYETLEN KÉTNYELVŰ,**

SZERVÁTIUSZ JENŐ-DÍJJAL

KITÜNTETETT KULTURÁLIS LAPJÁT OLVASSA

Kéziratokat és más, közlésre szánt anyagot csak elektronikus postán fogadunk el.

A folyóiratban megjelenő írások tartalmáért kizárólag a szerzők felelősek.

We accept manuscripts, pictures, etc. by e-mail only.

The opinion expressed in this publication are not necessarily those of the publisher.

Tartalomból - Contents

Turcsány Péter: "A szó, mely visszhangot ver az időben"	2
Kabdebó Lóránt: Közvetlen szavak a Kaláka-együttes Szabó Lőrinc-műsora után	3
Pintér László: Békemenet (vers)	6
Király Ilona: Szerűtűz (vers)	6
Lukács Csaba: Nyirő József haza érkezett	7
Nyirő József: Madéfalvi veszedelem (részlet)	8
József Nyirő: Peril of Madéfalva (Transl. by F. Veszely)	13
Dr. Pungur József: Trianon	16
Király Ilona: Trianon (vers)	19
"Mert nem lehet feledni, nem, soha..."	19
Király Ilona: A Szózat szerint: (vers)	20
Mary Sándor: For whom the crows cry?	21
Nagy Károly: Őrizd a szót (vers)	22
Dr. Nagy Károly emlékezete	23
Nagy Károly: Hírünk a világban...	23
Dr. Juhász Imre: Jog és nemzeti kisebbség az egykori Nyugat-Magyarországon (Burgerland)	24
József Attila: Mikor az uccán átment a kedves, Altató, Ringató (versek)	28
Bácsalmási István: Az ismétlődő múlt	29
Székely Ferenc: Találkozásom Fodor Sándorral	31
Fodor Sándor: Csipike a gonosz törpe	32
József Attila: Kopogtatás nélkül (vers)	33
Dobai Miklós: A Titanic-katasztrófa 100. évfordulóján	34

KALEJDOSZKÓP - KALEIDOSCOPE

ISSN 1480-5499

MEGJELENIK KÉTHAVONTA - PUBLISHED BIMONTHLY

Előfizetés - Subscription: CA\$60.00/year; Foreign: US\$70.00/year

Publisher: **Kaleidoscope Publishing**

Elnök - **Telch György-George** - President

Főszerkesztő - **Telch-Dancs Rózsa** - Editor-in-Chief

Szerkesztés, fordítás - **Turóczy Tamás** - Editor, translator

Terjesztés - **Turóczy Katalin** - Subscription

Munkatársak:

Bácsalmási István, Kaslik Péter, Lemák Emese,

Miska János, Sándor Mary, Veszely Ferenc

Elérhetőség - Address:

122 Silas Hill Drive, Toronto, ON, M2J 2X9, Canada

Tel.: 416-491-4631; Fax: 416-491-9661

E-mail: **rosacae@hotmail.com**

Copyright © Kaleidoscope Publishing

No part of this publication may be reproduced by electronic means, photocopying or otherwise, without written permission from the publisher, excepting brief quotes for the purpose of review.

www.kalejdoszokp.com

<http://epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=01658>

***KALEJDOSZKÓP szó a Pallas Nagy
Lexikona helyesírását követi**

TURCSÁNY PÉTER

„A SZÓ, MELY VISSZHANGOT VER AZ IDŐBEN”

Tárca a Költészet napja alkalmából

Tavaszi van! Talán emiatt vált 1964-től Magyarországon a Költészet napjává József Attila (és Márai Sándor) születésnapja: április 11-e. Nekem így együtt, kettejükre emlékeztetve szép ez az ünnep, mert a költészet és az elbeszélés – egyfajta átszellemesített hőfokon – egyként a görögség Szépszavú főműsájának, Calliopénak hódol. (A magyar „szépszavú” kifejezés tükörfordítása a műzsanevnek.)

Tavaszi van. A galambok, a gólyák és sorra a többi madár visszazáll régi fészkeire, vagy keresi régen volt fészket, hogy ott párjával újat rakjon. Fészekrakó tavasz. Költőket ihlető április – „minden csínyre friss” írta már közel nyolcvan esztendeje a lágyszavú Tóth Árpád, s mint a reggeli, párját csalogató rigófütty, úgy harsan ma is át e vesszor lelkünk öröktavasának kertjei alatt. A „költészet világtényének” kifejezői, költők minden új olvasóban kivirágzó szavai, strófái...

De kik is a költők? Egy 20. századi költőtársunk véleménye volt, hogy a mindenkori „gáz”- vagy „házmesterek” lelkében több banális érzés lakik, mint a legnagyobb költők versei mögött. Weöres Sándor is erre utalt, mikor ódát írt a mindenkori kispolgárhoz: „Te vagy a mindenkori lírai lélek; / a hivatásos poétákban / nyoma sincs költőiségnek.” De igaza volt-e? Ilyenkor tavasszal minden bizonnal... Ilyenkor minden érzés kivirágzik, mint vadvirág a réteken... mindenkiben...

Kik is hát a költők? Nációként, koronként, kultúrákként változik-e az emberiség véleménye a költőkről? S a költőknek változik-e véleménye magukról és a költészetről? Van-e a sokféle önkép, én-kép és költői önreflexió mögött valami örök meghatározottság, állandó magatartás?

Horatius a Kr. utáni 1. században – Augustus császár oltalmában! – a vidéki megelegetett élet szépségeiről, az „arany középszer” megálmodójaként dalolt, áténekelve magát kétezer év távolába is. Örök emberi vágy, örök emberi szó. A görögségtől általa először átvett latin versformákban. Horatius, a költői öntudat nagy poétája. Horatius, Vergilius és Ovidius, Európa első reneszánsza... A 17. századi japán költő, Macuo Basó, szerzetese a költői szónak, az elődeitől megverselt hegyi tájakra és tengeröblökbe zarándokolt, hogy ott pillantsa meg és énekelje ki újra a különböző égtájak jegyében gyöngyszemként kiérlelt költői szépségeket. A japán tradíció tankáinak és haikuinak „kagylóiban”...

Ha már említettem írásom elején a kispolgári érzelembőség megnyilvánulásainak hömpölygését, akkor a szigetország hegyi távolának tavaszi magasságaiból nyíljon ki előttünk a japán vers csodája is:

„Nagy bánatomban
magányomat éreztesd,
te hegyi kakukk!”

És lássunk egy költői alkotást a tavaszi természet megújulásának és az ember megújulásának párhuzamáról (mindkét vers Kolozsy Kiss Eszter fordításában):

„Lenyírtam hajam.

A Kurakami-hegy is
új ruhát öltött.”

Petőfinek *A XIX. század költői* című versében tett felszólítása már túl hangosnak tűnik, de gondolati ereje mégis szánalomra és tette szólítja fel a ma emberét is:

„Ha nem tudsz mást, mint eldalolni.

Saját fájdalmad s örömed;

Nincs rád szüksége a világnak,

S azért a szent fát félre tedd.”

Korunkban, és már a 20. századi világháborúk és békediktátumok okozta társadalmi traumák idején is, inkább lelki gyógyírt keresünk az irodalomban, mint mozgósító korparancsokat. A lelkiismeretvizsgálat és a részvét, a közösséghez tartozás új formái szólnak meg legjobb költőink versvilágában. S milyen különös, a szívemhez és értelmemhez egyként szóló ars poétikát éppen a formaművész (és -bűvész) Kosztolányi egy szabad versében találtam meg. A rímtelen és metrikailag öntörvényű költemény záró strófájából idézek:

„Most ezt vallom utolszor: csak a betű, csak a tinta,
nincs semmi más, csak a szó, mely elzeng
s visszhangot ver az időben, csak a szó,
mely példázza az időt, ---

(...)

Légy is mellettem, örökre, te csodák csodája,
aki azt műveled, hogy az életem
másoké, és másoknak élete az enyém,
és kézzel-kézre forog a titkos ajándék,
örök cserében, az enyém a tiédde,
s te tarts meg erősen, mindig, eleven lánc.”

–

Olyan ember írta ezt a halk szavú ódát, aki tudja, mivel tartozik az anyanyelv, a magyar szó évszázadainak, évezredeinek.

Költők, költőtársak! Kik, örökké adózó polgárai maradtok az Istentől elnyert léleknek, rólatok emlékeztünk ezzel az ünnepi írással.

Turcsány Péter barátai, facebook, 2012. április

SZENTENDRE SZALON

Hagyományokra, egymás tiszteletére épülő társaság.

Találkozóit csütörtökön este tartja

Dr. Gyarmati Péter szervezésében.

Az est háziasszonya szalonteát kínálja
vendégeknek.

Pest Megyei Könyvtár Szántó Piroska terme
Szentendre, Pátriárka u. 7.

Tel.: 06 26 314 590

KABDEBÓ LÓRÁNT

KÖZVETLEN SZAVAK A KALÁKA-EGYÜTTES SZABÓ LŐRINC-MŰSORA UTÁN

Szeretem Gryllusékat, évtizedek óta. Különösen zenéjükben rejlő bölcs derűjük kedveltette meg velem dalaikat. Nem szerettem eddig Rátóti Zoltánt egy félbeszakadt magyar tévés szappanoperabeli szerepe okán. Találkozásuktól félttem. Mégis most, felkelve székemből hangos tapssal jutalmaztam közös teljesítményüket. Hál' Istennek, Szabó Lőrinc megtalálta méltó megzenésítőjét, és végre Gáti József óta először érzem, hogy hiteles versmondó mutatta be verseit, és élte át szövegek ismertetésével fájdalmas életét. Azt hiszem: Rátóti Zoltán előadásával megszületett a Szabó Lőrinc-vers hiteles mondásának lehetősége.

Sajnos az előadás kiváltotta lelkes üdvözlésemet nem tudtam azon nyomban közölni velük, mert az előcsarnokban hiába várta a dedikáltatni akarók csoportja, elvonultak – mint utóbb a villamoson az egyik hallgató hazafelé magyarázta – a sötét teremben, a színpad előtt várva érdeklődő közönségüket. Mára már higgadtan fogalmazok, kezem is vesztett ritmikus tapsolásának forrásából. Most már értelmezni kellene az előző este átélt csodát.

A *Kortársak* című vers megzenésítését már ismertem. Elhangzott a költő sírjánál is tavaly ősszel. Meggyőző és megrázó volt ott is. Ami most a leginkább hatással volt rám, a *Reggeli ének* című vers mesteri megzenésítése, a humor, és tragikum arányos vegyítése, a mindennapiság és az ünnepi emelkedettség, a zsolttáros elvarázsoltság szétválása és összeszalazódása. Zenében és előadásában azt hiszem, legalább is a számomra, az est fénypontja volt. Idézzem ide legalább a vers szövegét. Mert nem az ismertebbek közül való. Pedig a legjobbak között is számon tarthatnánk:

Reggeli ének

De jó a fürdőkádban ülni!
De jó elhagyni magamat
s mégis fölpezsdülni a víz
folyékony paplana alatt!
De jó a meleg kádban ülni!
(Ott ébrednek fel igazán.)
Negyedórát benne henyélek,
borotválkozom, azután
mégegyszer kinyújtózom, és ha
van még idő, egy darabig
fütyülni és dudolni kezdem
gyermekkorom zsolttárait,
azt, hogy „Perelj, uram!”, meg azt, hogy
„Óh, mely sokan vagynak”, – s bizony,
ha nem hiszek is már, az emlék
végigborzong a hátamon,
(az ének s az orgonazúgás
még most is a húsomban él,

bár rég volt, hogy a Nagytemplomban
úgy átjárt, ahogy most a vér),
s mikor „ellenségim romlását”
ígéri Dávid éneke,
mintha egy isten trombitálna,
az egész szoba zeng bele. –
De jó a fürdőkádban ülni,
ülni, átfülni egy kicsit!
A víz melege és az ének
mindennap megfiatalít,
s mikor már rég elmúlt a reggel
s dolgozik agyam és kezem,
akkor is bennem zeng egész nap
az én istentiszteletem,
és mint vágy, vagy emlék, velem van
valaki, akit nem hiszek;
– ha volna, biztosan szeretne,
és ha van, hát így is szeret.

A legdöbbenetesebb vers a *Nyitott szemmel* című volt. A játékoság, amely a refrénben üti fel a fejét az egész vers kétségbeesett és ijesztő kietlenségében mint oázis, vagy mentő sziget emelkedik ki. Jó vers, de Gryllusék remekművet csináltak belőle. Köszönet érte.

Nyitott szemmel

Nem az, hogy nincs sehol sem angyal,
hogy mást vártam, az volt a nagy baj,
az, hogy csalódní lehetett
s megútálni az életet.
Mindegy, miatta vagy miattam,
nyakig az undorba ragadtam
s tisztálkodtam s elment vele
ifjúságom nagyobb fele.
Volt néhány perc, a többit,
a többit, a többit, –
– mit kerteljek? – a többit
megette a fene.
Nyakig az undorba ragadtam,
a pénz beszélt, én meg ugattam,
aztán megúntam esztelen
siránkozni az életen
s elvonultam s békét találtam
a magam önkormányzatában,
ahol angyalnak nincs helye,
de az ördög sem fekete.
Van néhány perc, a többit,
a többit, a többit, –
barátaim, a többit
eheti a fene.
Mit hiszek, mi lesz, mi lehet még?
Hiszem a bestia szerencsét,
hiszem, hogy egyszer meghalok
és hiszem, hogy elrothadok;
ilyesmiket hiszek, de nekem

talán már erre sincs szükségem:
 nyitott szemmel nézek bele
 a rettenetes semmibe.
 Lesz egy-két perc, a többbit,
 a többbit, a többbit, –
 – úgye, fiúk? – a többbit
 egye meg a fene!

Tragikus a szöveg, a zene követi ennek félelmetes mélységét. És jelzi a pillanatnyi megoldásként jelentkező élménylehetőségeket. Döbbenetes hatású előadás. Hatásosan zárta a műsort. Az ünneplés kijárt a végén. Mégis én vitatkozom. Nem tudom, ezzel kellett-e zárni ezt a nagyszerűen sikerült összefoglaló estet. *A Lóci verset ír*, a maga borzongató Isten-képzetével az egyik legsikerültebb mezenésítés. Amint kiemelve megismétlik a Lóci alkotta versikét: amely a maga döbbenetességében a filozófiai és a matematikai gondolkodás legmélyebb emberi pillanatait idézi:

Lóci verset ír

Ünnep előtt volt. Kint a kertben
 húsvéti bárány bégetett,
 most borult virágba az alma,
 a barackfa már vetkezett,
 én meg épp versbe igyekeztem
 fogni életet és halált,
 mikor egyszerre nyílt az ajtó,
 jött Lóci és élembe állt
 s megszólalt: – Apu, verset írtam!
 – De hisz még nem tudsz írni, te!
 – Nem is írtam, csak kigondoltam.
 – No, halljuk. – Hát figyelj ide, –
 szólt Lóci, azzal nekikezdett
 s két sorban elmondta a verset:
 „Az életet adja, adja,
 egyszerre csak abbahagyja.”
 Én nagyot néztem: – Ki? Kiről szól
 a verses? Ennyi az egész?
 – Hát az istenről, az a címe! –
 magyarázta a gyerek; és:
 – Nem kéne még valami hozzá?
 kérdeztem én kíváncsian.
 – Nem hát, – felelt ő, – ez az élet,
 ebben már minden benne van.
 – Benne van, jól van, igazad van,
 szép a vers, menj és játssz tovább! –
 Szinte ijedten csókoltam meg
 Lóci hatéves homlokát...
 Ő elrohant... Kint ragyogott a
 tavasz, a bárány bégetett
 s én eltűnődve ezt a verset
 írtam a magamé helyett.

Vagy még inkább az *Ima a gyermekekért* oly igen sikerült mezenésítése jobban illett volna, egy kicsit

elégikusabbra hangolta volna számomra az előadást.

Ima a gyermekekért

Fák, csillagok, állatok és kövek,
 szeressétek a gyermekeimet.
 Ha messze voltak tőlem, azalatt
 eddig is rátok bízam sorsukat.
 Énhozzám mindig csak jók voltatok,
 szeressétek őket, ha meghalok.
 Tél, tavasz, nyár, ősz, folyók, ligetek,
 szeressétek a gyermekeimet.
 Te, homokos, köves, aszfaltos út,
 vezesd okosan a lányt, a fiút.
 Csókold helyettem, szél, az arcukat,
 fű, kő, légy párna a fejük alatt.
 Kináld őket gyümölcscsel, almafa,
 tanítsd őket, csillagos éjszaka.
 Tanítsd, melengesd te is, drága nap,
 csempészd zsebükbe titkos aranyad.
 S ti mind, élő és halott anyagok,
 tanítsátok őket, felhők, sasok,
 vad villámok, jó hangyák, kis csigák,
 vigyázz reájuk, hatalmas világ.
 Az ember gonosz, benne nem bizom.
 De tűz, víz, ég s föld igaz rokonom.
 Igaz rokon, hozzátok fordulok,
 tűz, víz, ég s föld leszek, ha meghalok;
 tűz, víz, ég és föld s minden istenek:
 szeressétek, akiket szeretek!

De talán még inkább a *Különbéke* sajátos „tragic joy” hangulata lett volna az egész estét felemelő elkésztés-feloldás zárása. Hiszen ennek a versnek a címét adták az egész műsornak is. Joggal. Megidéztek az élet kétségbeejtő jeleneteivel szembenező költő szellemét. A világ esendőségére döbbenő ember rémületét. És a perc gyönyöreiben az élet szépségére rádöbbenés örömét is átélő költészet nagyszerűségét.

Ahogy ott ültem, elgondolkoztam: vajon, ha maga Szabó Lőrinc testi valójában és szellemi jelenlétével végighallgatta volna ezt a műsort, vajon szokásos módján, könnyeit hullatva meghatódott volna, hogy ezek az Isten adta nagyszerű művészek mi mindenre fel tudták hívni verseiben a figyelmünket? Sokszor éreztem borzongva a műsor alatt, hogy ő boldogan hallgatná, élvezné, úgy érezné, hogy értő közeg foglalkozik alkotásaival.

Gryllusék dicséretén túlmenően külön kell foglalkoznom a zenei részeket keretbe foglaló szerkezetről. Kővári Katalin szerkesztéséről. Jellegzetes mozzanatokat jelenített meg, röviden, de fajsúlyosan. Éppen csak hogy tovább gördítse az előadást, és hogy közelebb hozza a közönséghez az alkotó költőt. És az embert. Arányosan, szépen vágta össze a szövegeket az Osiris Klasszikusok Vers és valóság és a Vallomás című kötetéből.

De a keret nagy érdeme ez a szinte a zene mögé elbúvás,

hangsúlyos támogatás volt. Ugyanakkor a keret egy csodálatos felfedezéssel szolgálhatott.

Rátóti Zoltán szinte Szabó Lőrinc-i jelleggel élte a költő alakját. És versmondása, amint a keretből kiemelkedett, az est nagy felfedezését jelenthette. Ő jelentette meg jelképesen a költőt, mintegy a háttérbe szorulva. Majd alkalmanként előlépett, és a felvezető-elbeszélő hangból átváltott, és a legfontosabb Szabó Lőrinc-verseket elmondta. A *Semmiért Egészen* címűt majdnem tökéletesen. Azt a verset, amelynek elmondására valaha hiába kérleltem Latinovits Zoltánt.

A *Vezér* című vers előadásában végre a helyére került. A huszadik század egyik nagy verse ugyanis. Az annyiféleképpen félreértett vers itt mint a költő nagy látélete, felfedezése jelent meg, melyben a századot meghatározó szereplők jellemrajzát majdnemhogyan születésük előtt megrajzolta a költő. A hatalomvállalás döntő pillanatának lélektani felvillantása ez a vers, elgondolkozás azon, kiknek a kezébe került koruk Európája. És másik oldalról: a hatalmat felvállaló személy döntési aktuusa elevenedett meg ebben a káprázatos megrázó előadásban. Igazságot szolgáltatott a színész az annyiszor olyannyira megvádolt költeménynek. A tudós elemzések már több oldalról (soraim mellett éppen Kulcsár-Szabó Zoltán elemzésében) felfedték a vers igazi nagyságát. A mostani előadás során a monológ színészi megjelenítése vált hátborzongatóvá. Leírása és ítélezése. Reménykedés és reményvesztés. Benne volt a történelembe lépő személyiségek önelemző és kívülről megítélten láttató portréja.

A gondolkodó, a létezés esélyein meditatáló költő vágyakozását és kemény szellemi kereső küzdelmét egy másik vers, a *Hitetlen büntetése* megszólaltatásával érte el. Azt a szöveget keltette életre, amelyet oly másképpen magyarázunk Tornai József költővel. Ebben az előadásban mindkettőnk értelmezése egyszerre szólalhatott meg. A hitét vesztett költő szövegén átsütött, hitelesen a hitéhez visszatalálni vágyó költő reménykedése is.

Magyar-Hon-Lap, 2012. április 14.

LETTER TO THE MACLEAN'S MAGAZINE

Subject: Article on Hungary

Date: March 28, 2012.

Sir,

In her article on Hungary (MacLean's, April 2, 2012), Ann Porter makes quite a few factual errors, including those concerning the freedom of the media, the Audit Office or religious freedom. However, they are not what I am worried about; many other recent publications have contained similar or worse errors. What worry me are some non-factual and more general statements that, although equally untrue, are less easy to falsify.

They include the author accusing the government of „silencing most critics of the government”. This would indeed be serious, if it was true, but the government has not silenced one single critic (it could not do so even if it wanted to), look at the vibrant opposition media in Hungary. Further, the author quotes a left-wing liberal (to underline her approach), who says e.g.: „Hungary is beginning to resemble the post-Soviet dictatorships of Central Asia.” Not true, of course, but can anyone refute such a statement in a matter-of-fact way? Perhaps those interested in Hungary should go there and see the situation for themselves.

Similarly, it is not easy to respond in substance to left-handed comments like „... Orbán, once a fellow traveller in the pro-democracy movement”. But it should be clear to your readers that Prime Minister Victor Orban was, not a fellow traveller, but in the vanguard of the movement once, and he still is today. That is why he is respected and supported by most Hungarians in the world, from Budapest to Ottawa or Vancouver.

Sincerely,
László Pordány
ambassador

KALEIDOSCOPE PUBLISHING

AZ ÖN ÉLETE IS TÖRTÉNELEM! MESÉLJE EL UNOKÁINAK IS!
KÖNYVÉT MI KIADJUK MAGYARUL, ANGOLUL VAGY KÉT NYELVEN.
KÉZIRATÁNAK FORDÍTÁSÁT VÁLLALJUK. Tel.: 416 491 4631

PINTÉR LÁSZLÓ

BÉKEMENET

Hömpölygött Pesten az embertömeg,
Mint egy megáradt cammogó folyam;
Feldobogtak mind az utcakövek,
Mint sértett szívverés, a zaj olyan.

Kétszázezernél több nemzet-testvér
A hűvös januárban menetelt,
A Hősök Tere és a Kossuth Tér
Közt meg nem bomlott egy percre a rend.

Bizonyítva, hogy Szent István népe
Kiáll eszméjéért egy-testileg;
Az Uniónak sem borul térdre,
És a kormánya mellett tesz hitet.

Követeli: ne avatkozzanak
Idegenek belső ügyeinkbe;
Szenvedtünk mi már elnyomás alatt,
Tanítottak is idegen hitre.

A Hősök Terétől a Parlamentig
Kigyózott békén a büszke nemzet.
– Tudjuk, hogy nekik ilyen nem tetszik,
És gyalázattal szórnak ránk szennyet.

Felbujtatták reánk Európát
Levitézlett, megsértett vörösök,
Nyilvánvaló hazugságot szór ránk,
S ellenünk törnek a szörnyülködők.

Távozzatok tőlünk, szívtelenek,
Ti magyart színlelő nem-magyarok,
Akik a Júdás-pénzre éhesek,
Ti gyakran megvetett hazátlanak.

Végre a Korona alkotmányát,
Valaki bátran érvénybe hozta;
Támadják a laikusok, gyávák:
– Mind a vörösök tanát csaholja.

Világbank, a mammon szörnyűsége
Kielégülhetetlenül éhes:
Hódoljon neki a világ népe,
Azt várja, mert megtorolni képes.

Nem leszünk rabja többé senkinek,
Egységes most népünk akarata,
Ez dobogtatja a magyar szívet;
Győzni is fog nemzetünk igaza.

Parksville, 2012. jan. 21.

KIRÁLY ILONA

SZÉRÚTÚZ

Fel-fel lobban még magyarságunk,
mint szél-szította szérútűz.
Mert kit a sorsa messze űz
hazájától, az mint levágott,
érett-kalászu szalmaszál,
– gyökereitől elszakítva –
emlék-mezőkre messze száll:
oda, hol hasznót kívánt hozni,
fenntartani az életet.
Pipacsvirágtól tarka réten
táplált édes reményeket.
Majd jött a sors: a nagy kaszás.
S még hátra van a számadás!
Idegen földön messze szérűk
tartanak fogva, s fogy a vérünk.
Elhasználódunk, széttöredezünk,
s a szülőföldért vajon mit teszünk?

Ha otthon felől fúj a szél,
lángrakapunk, de jaj, mit ér
ez a távoli szalmaláng?
Megérti ezt az ifjúság?
Át tudjuk adni még a magvat,
amit kalászunk tartogat?
Vagy a futótűz elragad,
megsemmisít, hamuvá válunk,
és elporlasztja régi álmunk:
virítson újra nemzetünk?
Hogy még leszünk! – Vagy elveszünk?
Mégis újból fellobbanunk,
és ha csak annyi fényt adunk
az utókornak, hogy jobban lássák
korunk fekélyét, Trianon átkát:
megérte lenni, messze élni,
megérte hinni, és remélni,
hogy ha bő termést nem is adhatunk,
de a távolból – mint tűz – világítunk!

Az Értől az Óceánig

Postaköltséggel CA\$15.00
Postaköltség nélkül CA\$12.00

**ORMAY GABRIELLA
AZ ÉRTŐL AZ ÓCEÁNIG**

Egy Erdélyben született fiatal-
asszonyról szól a könyv, aki
mint önkéntes ápolónő
végigéli a II. világháború
viszontagságait.

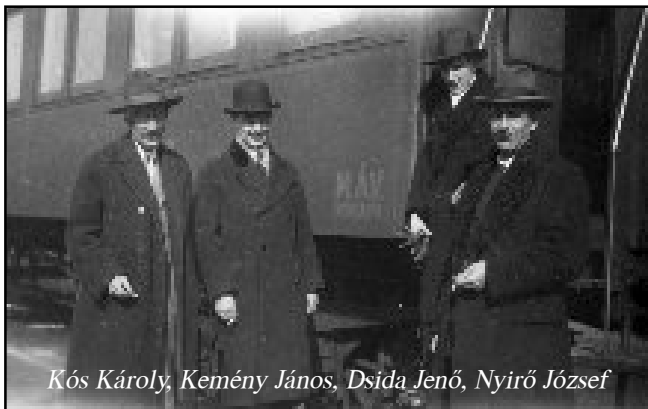
**5 Concorde Pl. Suite #3301, Toronto, ON
M3C 3M8 Canada**

NYIRŐ JÓZSEF HAZA ÉRKEZETT

Madridban az Almudena köztemetőben Bucsi Szabó Edit magyar nagykövet és Németh Zoltán első beosztott jelenlétében került sor Nyirő József földi maradványainak exhumálására. Az 1953-ban elhunyt magyar író egyik utolsó, szellemi végrendeletnek is tekinthető írásában így fogalmazott: „Ha testemet nem is, de legalább lelkemet vidd haza a házsongárdi vagy az udvarhelyi temetőbe, vagy terítsd le az áldott földön, hogy attól is nőjön a fű, szebbüljön a világ.”

A székely író földi maradványai hazaszállításának szándéka a rendszerváltást követően többször felmerült, de az elképzelések vagy pénzhiány, vagy technikai okok miatt meghíúsultak. Most a magyar Országgyűlés kezdeményezésére a madridi magyar nagykövetség kérte a sír feltárását, és az író földi maradványait tartalmazó lezárt fémkoporsó szerda este hét órakor érkezett meg a budapesti Liszt Ferenc repülőtérre. *(Lukács Csaba, MNO, 2012. apr. 4.)*

Kós Károly, Kemény János, Dsida Jenő, Nyirő József

A Madridban eltemetett erdélyi író földi maradványait május 27-én, Pünkösöd vasárnapján helyezik végső nyugalomra a székelyudvarhelyi katolikus temetőben.

Az újratemetést Kövér László házelnök védnöksége alatt a Magyar Országgyűlés Hivatala szervezi, a Székelyudvarhelyért Alapítvány a székelyföldi társszervezői feladatokat látja el. A hamvakat a csíksomlyói búcsúra érkező Boldogasszony zarándokvonattal szállítják Székelyföldre, a szervezők pedig azt tervezik, hogy Csíkszeredától Székelyudvarhelyig huszárok kísérik át, mert a két település között nincs vasútvonat.

Nyirő József erdélyi író, közíró, katolikus pap, Székelyzsomboron született 1889-ben, Madridban hunyt el 1953-ban. 1928-tól az Erdélyi Helikon vezető munkatársa volt, a Benedek Elek körül tömörülő székely írócsoport egyik tagja. Székelyudvarhelyen épített otthon családjának, 1939-42 között a Keleti Újság felelős szerkesztője volt. 1941-ben – behívott képviselőként – a Magyar Országgyűlés tagja lett és Budapestre költözött. 1942-43-ban a jobboldali Magyar Erő főszerkesztője, 1944-ben a Magyar Ünnepek című, szintén jobboldali lap főmunkatársa volt, majd nyugati emigrációba vonult. Egy ideig Németország nyugati megszállási

övezetében élt, majd 1950-ben Madridba települt át, ahol a Spanyol Nemzeti Rádió magyar nyelvű adásainak munkatársa volt.

Főbb művei: Jézusfaragó ember (novellák 1924), Az Isten igájában (regény 1926), A Kopjafák (novellák 1933), Uz Bence (regény 1933), Az én népem (regény 1935), A Havasok könyve (novellák 1936), Madéfalvi veszedelem (regény 1939), Néma küzdelem (regény 1944).

Művei publikálását a román és magyar kommunista rendszer betiltotta, az író a korabeli kultúrpolitika háborús bűnösnek bélyegezte. Az 1989-es fordulat után könyvei újra megjelentek Magyarországon, az Uz Bencét pedig 1992-ben a kolozsvári Dacia Kiadó is kiadta. *(MTI)*

A Nyirő-villa Székelyudvarhelyen, amelyet az író épített menekülése előtt

the coffee mill

MAGYAR ÉS EURÓPAI ÉTELEK

**A legfinomabb bécsi szelet,
gulyásleves, borjúpaprikás galuskával
Nagy saláta- és szendvicsválaszték
Likőrengedéllyel rendelkezünk
49. éve állunk vendégeink
rendelkezésére!**

**Minden nap nyitva
d. e. 10-től este 11-ig
Pénteken és szombaton este 12-ig
99 Yorkville Ave., Toronto, ON
416-920-2108**

**Élőzene minden péntek, szombat és
vasárnap este**

NYIRÓ JÓZSEF

MADÉFALVI VESZEDELEM(részletek)
XXXIII.

Estére kitisztult az idő és fagyott. Taploca korán elcsendesedett. Az ablakfények eltűntek s a körülvevő hegyek a nagy némaságban közelsettenkedtek. A hold hidegen kúszott köztük.

Carato alezredes a legnagyobb titokban készítette elő a támadást. Álmában akarta meglepni a mit sem sejtő népet. A parancsnokló tiszteteknek négy szemközt adta meg az utasításokat, hogy a legénység se sejtessen semmit, míg nincs itt az ideje. A legszigorúbb készültséget rendelte el a katonai szállásokon, hogy állandó feszültségben tartsa a legénységet. A tisztetek örködtek, hogy senki le ne feküdjék. Már ez az intézkedés is izgalomba hozott mindenkit. Senki se tudta megmondani, hogy mi lesz, mire készülnek. A bizonytalanság nyugtalaná tette a katonákat, érzeik megfeszültek és minden kicsiségnek különös jelentőséget tulajdonítottak. Az idő már mélyen behaladt az estbe, mikor jött a parancs, hogy útra készen álljon mindenki és kiosztották a hadiszert. Utána mégis órákig várták őket. A katonák türelmetlenek, káromkodnak, fecsegnek, találgatják az intézkedések okát, hírek kelnek szárnyra és egymást fárasztják. A tisztetek csendet parancsolnak. A hallgatás azonban még elviselhetetlenebb. Vaddá, mogorvává változnak az arcok és alig bírják tűrni a test és lélek feszültségét. Telnek az órák. Éjfél is elmúlik. Már egy óra. Sehol semmi. Már a tisztetek is kezdenek kijönni sodrúkból. Carato azonban még mindig vár az indulással. Ki akarja forgatni teljesen magukból az embereket és addig dühíteni, míg az apjuk torkának is nekiugranak.

Két óra körül végre valaki jelenti, hogy fogják már az ágyúk elé a lovakat. Az ajtó nyílik, jön az alezredes. Nyers örvendezés lobban végig az arcokon.

Néhány gyors, kemény parancs:

- Sorakozz!... Indulj! Bilincsből rothad el, ki egyetlen szót is mer ejteni!

A csapatok úgy lopakodnak Madéfalva felé, mint a tolvajok. Hiába meregetik szemüket a katonák, a néma havon kívül egyebet nem látnak.

Csak a falu alatt, a nyílt mezőn tudják meg, hogy a lázadó nép ellen viszik őket, adott jelre a falut fel kell gyújtaniok és minden eléjük kerülő embert meg kell ölniök. Az ágyúk fogják megadni a jelt a támadásra.

Még a katonák is visszadöbbennek a kegyetlen intézkedések hallatára, de erre is számított az alezredes. Nem hagy időt a gondolkodásra. A csapatokat négy részre osztja. A német gyalogság egy része az Olton túl az Udvarhely felé vezető útat zárja el és ágyúit a falu főutcája felé irányítja. A gyalogság másik része ágyúival itt marad a taplocai úton. A vértess lovasság a Vargaszegből Szépvízre vezető úton foglal állást, a Kálnoki-huszárok pedig Gyergyó felől zárják be a

halál-gyűrűt. A mozdulatokat gyorsan végrehajtják.

- Kész!

A faluba küldött fürkészők is visszajönnek és jelentik, hogy sehol semmi nesz, a lakosság mély álomba merült, még a kutyák is alszanak vackukban.

A katonák feszült figyelemmel várnak. Semmi parancs! Az alezredes mozdulatlanul ül a lován és rezzenés nélkül nézi a hóba süppedt falut. Szándékosan húzza az időt, míg a katonák felocsúdnak, halántékuk lüktetése megszűnik és a csattogó hidegben elhal szívökben minden irgalom. Ehhez idő kell. Fehérek lesznek a jégtől, zuzmarától, a fokozódó hideg sanyargatja őket, de bensőleg még nem készültek el. Hajnali négy óra lehetett, mikor felmordult a vadállat bennük és egyikük rekedten elbődült:

- Mi az Istent várunk!

Carato elmosolyodik és odaszól az ágyú mellett álló tisztetek:

- Los!...

A kanóc villan, a lövés eldördül. Pillanatok alatt a többi ágyú is beledördül. Egyik katonából ordítás szakad ki és a legénység utánabödül olyan vad erővel, hogy a hegyek belerázkódnak. Hirtelen azonban elnémulnak, mert itt is, ott is tűz lobban fel a faluban és néhány ház a felkevergő szöke füstben égni kezd. A tűz gyorsan terjed. Az éccakában hol itt, hol ott fut végig a vörös vonal a tetőn, mintha a házak véreznének.

Csodálatos! Egyetlen hang sincs. Az orvul megtámadott nép a rémülettől sikoltani se tud, csak menekülni. Az álmukból felijedt emberek mezítláb, hajadonfővel, ingben, gatyában ugrálnak ki a kapukon, ablakokon, sokan már égő hajjal és az utcán gomolygó, átvilágított füst vörös ködében csak a néma zürzavar látszik. A katonák szemükbe kapják a fullasztó, vérző fényt és a megbénító szorongásban bővölten merednek rá. Sívítások hasítják a levegőt, újabb ágyúgolyók örvénylenek a házakból kiomló nép közé és véres sorokat vágna, szeszélyesen átütik a házfalakat és benn fáradtan körülfutják a szobát, mintha menedéket keresnének az ágy alatt.

A falu pillanatok alatt az irtózat és pokol fészke lesz. Aztán kitör a halálordítás.

Az emberek felszabadulnak az első rémület némaságából, de még mindig nem tudnak gondolkozni és tájékozódni. Még mindig nem tudják, hogy mi történt velük és ezrével gomolyognak céltalanul a két oldalt égő házak lángfala alatt, mint az alvajárók. A menekülés ösztöne vakon viszi előre őket, ki a faluból. Fut, ki merre lát, de mind a négy oldalról fegyverek ropognak és a sortűz mellen vágja őket. Egyrészüik azonnal elhull, a többi véresen rábámul a katonákra és visszafordul, otthagya az elesetteket, kik a véres havat túrva haldokolnak, vagy szétvetett tagokkal elvágódva már meghaltak, mintha hanyatt fekvé, üveges szemekkel, leejtett szájjal, bután a csillagokba bámulnának. Az embercsoportok a falu piacán egymásba rohannak, újra szétszakadoznak a mindenekfölött uralkodó rémület

rendszerelenségével és mintha megfélemedeztek volna arról, hogy az előbb mi történt velük, vagy eszeveszett konoksággal a lehetetlent erőltetnék, kétszer-háromszor is nekisodrónak az öldöklő katonaságnak; de a fekete hullám mindannyiszor véresen török meg a halál partjain. A félelem annyira úrrá lett az embereken, hogy az első pillanatokban egymáshoz se mernek szólani. Nincs vezető, tekintély, irányító akarat, gondolat, szó, amely a zürzavarban rendet és értelmet tudna teremteni. Mindenki csak magával van elfoglalva s az életösztön riadtságával és vakságával igyekszik menekülni. Eszükbe se jut védekezni. Az elhányt fejszék, fegyverek szanaszét hevernek. Az édesanyáknak eszükbe jut bölcsőben feledett gyermekük, de félnek visszamenni érte. Aki mégis magával hozta, izgalomban és féltő kétségbeesésében agyonszorítja a saját mellén és ki tudja, mennyi idő kell hozzá, míg észreveszi, hogy halott kicsinyét cipeli karjai közt. Akkor felkacag és eszementen mutogatja mindenkinek.

Az emberek azonban nem érnek rá apró kölykökkel törődni, hanem elgázolva az útkövek állókat, szemük elé emelt karral mégis átvágnak a katonák közt és csak homályosan érzik a fejükre zuhanó vagy beléjük szakító éles kardok nyílalását. Felbuggyan bennük az öröm, hogy megmenekülnek és szerteszét rohannak a mezőn. Messzire azonban nem jutnak el, hol egyik, hol a másik áll meg futtában, mintha mégis meggondolta volna a dolgot, eldől és lefekszik az örök szenderegésre. A szívósabbak még a földön se akarják megadni magukat. Négykézláb másznak, vonszolják magukat előre, míg csak mozdulni tudnak, de aztán fáradt lelküket ők is belefűjják a szűzfehér hóba. Lassanként köröskörül a mezők is tele lesznek holttestekkel. Isten nyugtassa őket!

Néhány száz embernek mégis sikerült átsuhanni a katonák láncán. Vállba húzott fővel az Olt felé futnak, hogy a Hargita rengetegébe rejtőzzenek. Lihegve gyúródnak előre a töretlen, térdig érő hóban, készen arra, hogy minden pillanatban hátukba csapódnak a golyók. Sikerült! Nem vették észre őket. A völgy itt veszélytelen. Megkönnyebbülve ereszkednek rá a folyó jegére, de alig érnek a közepéig, a jég roppan és beszakad alattuk. Tipródnak, küszködnek és egymást fojtják a vízbe. Akiknek mégis sikerül átvergődniök a túlsó partra, ott fagynak meg tehetetlenül és elpattanó öntudatuk utolsó erőfeszítésével hazagondolnak a mit sem sejtő asszonyra, ártatlan gyermekeikre.

- Istenem, mi lesz velük! - sóhajtanak, aztán a halál zablaja megvetőre rántja az ő szájukat is.

Az utánuk jövők megtorpannak és megállanak. Két menasági ember óvatosan leül a hóba és visszafigyel a falura. Valahogy visszamásztak a vízből. A ruha csonttá fagy rajtuk, reszketnek a hidegtől, de nem érzik. Lehetetlen, ijesztően kis dolgokat vesznek már csak észre:

- Milyen különös ott az a bokor!

És nézik a különös bokrot teljes ráfeledkezéssel, mintha egyéb dolguk nem volna a világon.

Egyikük mégis felüti a fejét.

- Te! Hallod? Félreverik a harangokat!

Feszülten belefigyelnek az éjszakába, majd összerándulnak, s mintha az istennyila vágott volna az ölükbe, rémülten felugranak és futnak, futnak kalimpálva, míg alakjuk elvész az éjszakában. Kacagni való látvány!...

A faluban tényleg félreverik a harangokat. A síró érc ijesztő, szakadozott hangja azonban csak pillanatig döbben bele az emberekbe, mert mindjárt meg is feledkeznek róla és többé nem hallják.

Hajnali öt óra.

A borzalmak első fejezete végetért.

Az öldöklésben önkéntelen szünet áll be. A forró ágyútorok és puskacsövek párolognak a hidegben. A vér a leeresztett kardokra fagy. Nem menekül senki. Az utcák szája mindenütt néptelen. Az égő házak egymás után omlanak össze, s a lerokadt tűz szikrái kialszanak a magasban. Már csak a zsarátnok húnyorog és megfájdul a belenéző katonák szeme, akik dultan, sápadtan lihegnek újabb halál után. A kiontott embervér megfertőzte őket és kiforgatta emberi mivoltukból. A fegyelem és parancs már nem fékezheti sokáig. Olyanok, mint a láncra kötött farkasok. A vér nehéz, fanyar íze terjeng körülöttük, s a sűrűn fekvő holttestek bosszantják, nyugtalanítják őket és hiába fordítják el róluk tekintetüket, elviselhetetlen mozdulatlanságuk belerágja magát agyukba és kénytelenek tovább látni. A végén még megbolondulnak, ha nem történik valami.

Carato, az alezredes azonban nem mozdul. Ül a lován, mint a szobor. Néhány lépésnyire tőle egy sebesült jajgat, nyöszörög szüntelen, megszakítás nélkül már félórája. A közelében álló katona nem bírja hallgatni. Odamegy és dühösen rárivall:

- Hallgass!

A sebesült nem fogad szót. Nem lát, nem hall, csak hörgi tovább az idegbontó hangokat. A parancsnok észrevette és figyelmeztet a jelenetet. A katona felemeli fegyverét és megfenyegeti a sebesültet:

- Hallgass, mert beléddőfök!

Arasznyira van a kard hegye az arcától, de a véres embernek a szeme se rándul meg. Jajgat tovább egyhangúan. A haldokló örök jogán. Nincs már hatalom a földön, melynek engedelmessé válna.

Az alezredest is előnti a düh.

- Nem bírsz azzal a nyomorulttal?

A katona ijedten szabadkozik:

- Mit csináljak vele?

- Hallgattasd el örökre!

A kard átveri az ember torkát, meg se rezzen tőle a test, mintha csak illedelmesen tudomásul vette volna a halált.

Az alezredes elfordul. Bosszankodik, hogy ennyire elragadtatta magát. Kellemetlen volna, ha a tisztikar megtudná. Holnap becsukatja a katonát. Dölyfösen kiegyenesedik a lovon, mintha felül akarna emelkedni a gyalázatosságon, de - tovább hallja a sebesült nyöszörgését. Olyan, mintha a túlvilágról jajgatna vissza.

Mi ez? Halál után se némulnak el ezek az emberek?

Kényszert érez, hogy még egyszer visszapillantson az átvágott nyakú halottra és mintha előle menekülne, kiadja a parancsot:

- Benyomulni a faluba!

A katonák elrohannak a piros láng-köpenyekbe burkolt házormok között, néhány futó embert levágnak maguk előtt, de egyszerre megtorpannak. A piacon néhány száz férfi áll elszántan kiegyenesedve. Pálca sincs náluk és mégis olyan szilárdak, fenyegető a nyugalomuk, hogy a katonák nem tudják, mitévők legyenek.

- Belelőni! - ordítja az alezredes.

A fegyverek csövéből kicsap a tűz egyszer, kétszer, háromszor. Akit golyó talált, szótlánul összeesik. A többi meg se moccan, mintha nem róluk volna szó, nem az ő testükbe vágódnának a golyók.

Carato megbénultan nézi. Érthetetlen, hogy miért nem védekeznek, hiszen nem erejement emberek. Pusztá ököllet is átvághatnák magukat, egyrésztük ugyan elhullana, de a kemény, szíjjas, edzett férfiak lendületét a halál se állíthatná meg... Miért nem védekeznek, hiszen a tartásukból látszik, hogy nem félnek?... Vagy ha már nem támadnak, miért nem menekülnek? Miért öletik halomra magukat, mint a juhok?...

Hirtelen rájön a titokra és viaszárgán suttozja:

- Ezek az emberek meg *akarnak* halni! Tudatosan és szántsándékkal!

Egész viselkedésük néma tiltakozás az ellen, ami velük történik. Arcukat pirba vonja a tűz, az égő házak füstfátyla vonul el fölöttük. A sebesek vére végigcsurog testükön, le se törülük, csak állnak szilárd eltökéltséggel, vagy fekszenek még azok is, kik már csak önmaguk véres maradványai. Meg akarnak halni a vértanúk titokzatos erejével és hitével. Éppen olyan félelmesek és fenségesek, emberfeletti, pedig csak kicserzett arcú, csontra fogyott, éhségtől, hidegtől, álmatlanságtól és sebetől kínozott "félbarom parasztok", kik megszűntek félni a haláltól és túlnőttek e földi lét kicsinyességein. A nevük szürke: Miklós György, Szylyveszter Tamás, Getzó Tamás, Tankó Antal, Ravasz Imre, Szabó Dávid, Gergely Jakab, Márton Tamás, Lukács Márton, Betze Antal, Bogos Tamás, Bőjte János, Jankó Samu, Isák Ferenc és - ugyanilyen semmitmondó a többieké is és mégis végigborzong előttük Carato, a hóhér. Hogy szabaduljon tőlük, újra ráordít a katonákra:

- Üsd, vágd!

Meg akarnak halni? Hát dögöljenek meg!

Három oldalról is rájuk zúdul a fegyveres erő.

Az örület tobzódása ismét fellángol. A kép olyan borzalmas, hogy már álomszerű. A fegyverek zuhognak, a vér ömlik, az élet elszáll és az irtózat sötétségében rejtőznek az áldozatok. A csoport megbomlik, szétszóródik, menekül, vagy örökre ott marad és a katonák holttestek közt botorkálnak szenvedélytől részegen, önmagukból kikelten, állati kegyetlenséggel. Csak a lovakban van becsület és részvét. Óvatosan kikerülnek, átlépnek a halottakon és

haldoklókon, kik most mennek át a végső szorongás tisztító tüzén és a tévelygő lelkek sokaságától halvány piros lesz fölöttük az ég. A végső erejükkel csúszó-mászó, tántorgó, megtépett sebesültek egymásnak ütődnek, elvágódnak, felállanak, sodródnak, vergődnek, nyüzsögnek a megcsonkított testek félszeg bizonytalanságával és lehetetlen helyeken keresnek menedéket. Vannak, akik a holttestek árnyékában bújnak meg, mások a tűzbe másznak, vagy ház előtti deszkapadok alá, árkokba és akad, aki négykézláb elszántan nekiindul az útnak, hogy hazajusson övéihez a hetedik faluba, de aztán az égő házak falánál megáll, mintha azt mondaná: - "No ezt még megnézem!" - és addig bámulja a dühöngő tüzek égbe kavargó dühös habarékját, míg az öntudatlanság kegyelmesen megkönyörül rajta. Egy apa fiát támogatja végig az úton, kinek vörös seb tátong a mellén és akkor is biztatja, hurcolja, mikor holtan bicsaklik össze: - "Erősítsd magad, Ignác!" A jókat mondó, mindig tréfás, totyagos vén harangozó megtévelyedve hosszú kötelet húz maga után és mindenkit feltartóztat:

- Leszakadt a harangkötél, jere kösd fel, hé!

Egy katona - csak úgy mellékesen - a szeme közé vág a kardjával s az öregember utolsó nyikkanással összehull, mint a rongy. A vad zsoldosoknak élvezet látni az effélét.

Különösen a Kálnoky-huszárok és a vértések úztek jobbnál-jobb tréfákat a megrémült néppel. A háromszékiek és felcsíkiak Szépvíz felé akartak kitörni. Egy cifra csákös-süveges lovaskatona azonban eléjük rugaszkodott és rájuk kiáltott:

- Tedd le magyar a fegyvert, ha meg akarsz szabadulni!

Mikor a szerencsétlenek elhányták a kézbelit, botot, lándzsát, vasvillát, fejszét, hozzájuk lövöldözött, s mikor a nép megrugaszkodott, a katonák egész rendeket vágtak köztük, mint a kaszások.

No, de a vasas németek se maradtak el. Elhíresztelték a faluban, hogy a háromszékiek kegyelmet kaptak, mire mindenki feléjük fordult. Fehér zászlót lobogtatva többszáz főből álló csoportok jöttek és messziről kiáltották:

- Háromszékiek vagyunk!

- Három! Három! Három! - röhögtek a vasasok és három kardcsapást mértek mindenkinek a fejére.

Ki el nem tudott futni, ott maradt a saját vére sarában.

A huszárok azzal feleltek a tromfra, hogy "megszállták" az életben maradottakat. Egymásnak dobták a szerencsétleneket és addig sujtottak rájuk, míg az utolsó is le nem hanyatlott.

Így folyt a mészárlás órákig, míg a katonák beleuntak és új szórakozást találtak ki.

Vadászatot rendeztek a házakban, ólakban, sütőkemencékben és egyéb lehetetlen helyeken elbújt emberekre, összeterezték őket és hármával-négyével áthajtották a teljesen tűzbeborult Vargaszeg égő sikátorán.

- Ki átjut, az életben marad, ki itt marad, az meghal!

Mit tehettek volna egyebet szegények, futottak az életükért az egekig csapó szörnű lángfalak között. Hajuk,

ruhájuk tüzet fogott és eltűntek a pokolban, vagy már kezdetben orra bukva, puffadtra sülték a szörnyű hőségben.

Már a tisztok se bírtak a megvadult vitézekkel és szörnyülködve tettek jelentést az alezredesnek, aki egykedvűen jegyezte meg:

- A felelősséget a királyi bizottság viseli, mi csak parancsot teljesítünk!

Végre reggel lett. A hegyek kiléptek a ködfátylaktól és a beteg, sűrű világosság újra előntötte a halálra ítélt földet.

Ekkor Carato alezredes félezer sebes, véres foglyot elindított a szeredai várba. A katonaságnak szabad rablást engedélyezett és megfordulva visszalovagolt Taplocára, hogy jelentést tegyen a királyi biztos uraknak, kik megbízták, hogy Őfelsége szentséges akaratának e "barbár" nép között érvényt szerezzen.

A szabad préda hallatára a katonaság örömeiben felüvöltött és rárohant a védtelen házakra...

A madéfalvi veszedelem emlékműve

XLIII.

A gyimesi vámnál, a moldvai részen, a sorompón túli fogadóban töltötte minden idejét Zöld Péter, a menekült pap. Itt verődtek össze a bujdosó székelyek hírt hallani és elbúsulgattak a kecskelábú asztalok mellett. Nem mult el nap, hogy valaki álutakon, őrizetlen havasi ösvényeken át ne szökött volna Csíkből, akivel elbeszélgettek az otthoni életről. Mohón lesték az ujságot. Szívök fáj az elhagyott föld után, s a lélek titkos gyökerei visszahúzták. Az első

keserűség az idegen földön hamar elpárolgott és már nem tudtak örvideni, hogy a tömlőctől, kínzásoktól, elviselhetetlen nyomorúságtól megszabadultak.

Pedig a moldvai vajda ellen nem lehetett panaszuk. Taszló mellett félnapi járóföldet hasított ki a székelyeknek s ezért közösen mindössze ötven tallér bért kell fizetniök. Éppen a mult héten voltak nála követségben a főbbek: Lázár István, Becze János és Lázár András, hogy a végleges letelepedést és az adófizetés feltételeit megbeszéljék. Emberségesen bánt velük a fejedelem s kívánni se lehetett volna jobb bánásmódot. Minden kívánságukat teljesítette. Ritka tisztességes ember. Valami százan Nagy Taszlón mindjárt neki is fogtak a házépítésnek, mások egész a Besztercze folyóig mentek alá, akik pedig a mult esztendőkből jöttek által, azok nagyrésze szétszóródott. Felette sok mindenütt a magyar. Ott fogták meg az életet, ahol lehetett. Szépen lépesednek, gazdagodnak és jól élnek. A vajda jóindulatú irántuk és nem kergeti az adóért. Nagy, néptelen helyek vannak errefelé, örül, ha benépesítheti.

Mégis nehéz az új gyökéresztés.

A telkeket kinyilasták ugyan egymás közt, de hónapokig is pusztán állanak. Hej, nehéz dolog idegen földön házat építeni. Úgy érzik, mintha a régi haza végleges megtagadása volna és - ha jól meggondoljuk, - az is, mert a hajlék, az otthon s a föld véglegesen új világához köti az embert. Le kell számolni a multtal. Sokan még a tenyerüket is szemük elé tartják, hogy ne nézhessenek át a hegyeken túlra és ki kell tépniök még a gondolat szárnyait is; de még álmukban is kínozza a mult, a vágy régi világuk után. A reggel gyűjtött erő elfogy estére s még a fészi sem fogja úgy a fát itt, mint otthon. Szomorú még a bárdok csengése is. Hiába! Ha élve, ha halva, a por mindig haza vágyik arra a földre, melyből vétetett. Bizonyos időn túl fej és kéz elnehezedik, az emberek a lábukon fonnyadnak el és keserű lesz az élet, még ha nádméz csepeg is az idegen égből.

Nem csoda, ha ezek az árva magyarok itt vívódnak nap-nap után a fogadóban!

A keményebb természetűek úgy számigálták, hogy kihasználják a kedvező alkalmat, s amit lehet: földet, marhát, lovat, juhot, pénzt összeszednek s ha majd megvastagszik a hájuk és a világ változik, akkor is ráérnek visszaköltözni. Az ilyenek hamar boldogultak. Le a tengerig végigbellérektek minden tartományt és addig csereberéltek, míg körülkötötték az ingük alját pénzzel.

Mások úgy áltatták magukat, hogy mindent szakasztott úgy építettek meg, mint ahogyan régi otthonukban volt: a házat, a csúrt, pajtákat, színalját, kutat, kerítést, kaput s még a fát is úgy ültették kertben, udvaron, mint ahogy a régi "élet"-en volt.

Az ilyeneket aztán még jobban égette a vágy Csík után, mert minden pillanatban látniök kellett, hogy mit veszítettek.

Vannak, kik abban reménykednek, hogy az idő begyógyít mindent, de ezeknek is csak a testük van itt, a

lelkük távol.

Hiába várnak. Jó hírek helyett csak újabb menekülők jönnek, akik vagy a bűnügyi vizsgálat elől szöktek meg, vagy már nem bírják a szegénységet, éhezést, nélkülözéseket, a kegyetlen fegyvergyakorlatokat, a megtorlásokat, sok futást, hajszát. Ezen a tavaszon ijesztően sokan jöttek. Csak úgy ontják a hegyek a menekülőket. Leverten beszélnek az otthoni sorsot. A fogadó valóságos siralomház.

A nehéz hírek azonban csak ideig-óráig riasztják el a honvágyat azok lelkében, kik már régebben átjöttek. Egy-két nap múlva még kínzóbban támad fel s mindennap hallani, hogy ez is, az is visszabújdosott. Az öreg Tompos Péter a félig megépített házat hagyta ott. Estefelé még a szarvazaton dolgozott, reggelre már hült helye volt.

- Igaza volt! - ragyogtak fel az emberek a fogadóban és menasági Incze Ignác nyíltan kimondta, hogy ő is megy.

Másnap déltájban magából kikelten, halálos fáradtan újra ott volt a fogadóban.

Ő beszél, hogy alig haladt túl a gránicon Kóstelek felé, lenn az áfonyás völgyben, - ahol pedig eddig biztonságban járhattak, - egy ágon felakasztva találta meg Tompos Pétert. A dögmadarak már megszállottak. A plájás tiszt húzatta fel és úgy hallja, hogy mindenki így jár, akire a katonák rátehetik a kezüket. El akarják rettenteni a népet a bújdosástól. Ha valakinek disznószerencséje van, azt csak a vesztegzárházakba viszik, ahol heteken át tartják és ha éhen nem hal, vagy kolerát, mirigyhalált nem kap, hát megmarad.

Hát így vagyunk, atyámfiai! Az utolsó reménységnek is vége! Mind többen kelnek fel az asztal mellől és senkinek sem szólva, lesütött szemekkel elindulnak és örökre elvesznek a moldvai hegyek közt, vagy mégis építeni kezdik a házat a kijelölt földön, de olyan némán, olyan szomorúan, mintha koporsójukat, ácsolnák.

A helyükbe pedig mások ülnek a búsuló asztalhoz és kezdődik minden előlről. Hiába próbálták meg kezdetben Zöld Péter és Lázár István, hogy lelket öntsenek a hontalanokba. Így hát ők is inkább együtt szenvedtek velük. Különösen a pap érezte, hogy valamit tenniük kellene, de kilátástalan volt minden igyekezet. Mind rosszabb és rosszabb hírek érkeztek Csikból.

- Örvendjen, ki minél távolabb lehet! - azt mondják a menekültek.

Így hát Zöld Péter se tehetett egyebet, két öklével tovább támasztgatta nehéz fejét a határszéli fogadóban és segített elszenvedni a mások nyomorúságát is.

Végre aztán megjött az örömhír, hogy Buccow generális, a székelyek hóhéra "megmeredt" Szebenben. Semmi sem okozhatott volna nagyobb megkönnyebbülést. A menekültek örömben megbőjtölték ezt a napot és a reménység újra feltámadt. Ha most meg nem változik a világ, sohasem. Már nem sokáig kell várakozniok, hogy hazamehessenek. Maga Lázár István is ezen a véleményen volt a pappal együtt. Most kellene melegében újabb mozgalmat indítani Csikban, feltárni mindent a királyné

előtt, hogy lássa, mint vezették félre, milyen lelkiismeretlen játékot űztek a szegény néppel a nevében és a nevével. Most kellene békére fordítani a szenvedést, visszaszerezni az elvesztett jogokat és a megpróbáltatások fölött új életet kezdeni. Néma gyermeknek azonban anyja se érti a szavát. Most kellene a székelyeknek zajt ütniök maguk körül és egyenesen a királyné elé járulniok.

De ki cselekedjék? Ők innen nem tehetnek semmit, hiszen maguk is üldözöttek, otthon pedig már senki sincs, aki szót emelhetne. Aki arra való volna, az vagy börtönben sinylődik, vagy elfutott, vagy maga is súlyos vád alatt van.

- Nincs más mód, - határozott végül is Zöld Péter, - hazamegyek és még egy utolsót próbálok!

- Kész veszedelembe rohansz! - tartóztatták a társai, de utóbb belátták, hogy ő az egyetlen, aki még valamit mozdíthat a nép érdekében.

Addig a menekülteket igazgassa Lázár István, ahogy tudja. Ha itt lesz az ideje, hírt ad és akkor segítségére jöhetnek.

Felvirrad még Székelyföldön! Addig csak legyenek türelemmel!

Másnap éccaka Zöld Péter unokatestvérével, a határőrségtől megszökött Zöld Mátyással együtt úttalan úton, emberfeletti erőfeszítések közt, vad, nehéz havasokon át, minden élőlényt elkerülve, holtfáradtan megérkezett Madéfalvára a szülői házhoz.

Édesanyja, édesapja ijedtükben a nevé se merték kiejteni. A nagy zavarodottságban csak az öccsének, Zöld Jánosnak jutott eszébe, hogy a sebtében gyűjtött gyertyát elfújja. Késő volt. Valaki az ablakon át meglátta a menekülteket és feljelentette a katonaságnál. Éjfél után félegykor egy hadnagy két őrmesterrel és nyolc katonával csendesen körülfogta a házat, de ugyanakkor az ablakon kitekintő édesanya is felsikoltott:

- Menekülj, édesfiam! Itt vannak a katonák!

A pap kiugrott az ajtón, de már akkor a kapu beroppant és omlottak be rajta a fegyveres katonák. A pillanatnyi fejetlenségben a híjból sikerült Zöld Péternek az utána mászó őrmester elől visszaosonni a házba és elbújni az ágy alatt a behordott fa között. A katonák hamar kivonták onnan. Zöld Mátyást a sütökemencéből húzták elő.

- Nő, széki biztos úr - acsargott rá a hadnagy Zöld Jánosra, - hiába tagadta, mégis itt volt a pap!

- Itt volt! - ismerte be elszántan a széki biztos.

- Hát ez a két töltött pisztoly miért van az asztalán?

Zöld János csak akkor vette észre, hogy a pisztolyokról bizony megfélekedtek.

- Vasat rá is! A rebellis kutyára! - ordította a tiszt.

Mindhármukat láncra fűzve még azon éjjel átkísérték a szeredai vár tömlöcébe.

Carato alezredes elégülten gúnyolódott a pappal:

- Minek köszönhetem a szerencsét, főtisztelendő úr?

Zöld Péter a könnyebb végét fogta a szomorúságnak:

- Hallottam, hogy papra van szüksége maholnap alezredes úrnak!

- Ilyen kezekkel nehéz papi funkciót végezni! - mutatott rá gúnyosan Carato a pap megvasalt kezeire, aki azonban visszavágott:

- Igen, ön megkötöztetett, én pedig önt majd hálából feloldozom! Adja Isten, hogy minél hamarabb szüksége legyen rá!

Ez történt június 14-én...

JÓZSEF NYIRŐ

MASSACRE OF MADÉFALVA

By evening the weather cleared and it started to freeze. The village of Tapolca became quiet early. The lights disappeared from the windows and the surrounding mountains crept closer in the stillness. The Moon floated coldly among them.

Lieutenant-General Carato prepared the attack in the greatest secrecy. He wanted to surprise the unsuspecting people in their sleep. The commanding officers received their orders from him in private, in order that even his own soldiers would not suspect a thing, until the time came. At the same time he ordered the highest alert everywhere the soldiers were encamped, to keep the men tense. The officers stood guard to ensure that no one slept. This alone worked to excite everyone. Nobody could tell what would happen, what they were being readied for. The uncertainty made the soldiers restless, their senses tensed, and every little thing was interpreted as potentially significant.

It was very late in the evening already when the order came to be ready to march, and the ammunition was distributed. Yet they were kept waiting for hours afterwards. The soldiers became irritated, could not stay silent, swearing was heard. Everyone was trying to guess the reasons for the orders given; contradicting rumours took wing, clashed, wore each other out. The officers ordered everyone to be quiet. The silence, however, was even more unsufferable. The sullen faces turned wild, the men could barely endure this tension of body and mind.

Hours went by. Midnight passed, then one o'clock in the morning. Nothing happened. Even the officers began to lose patience. Carato, however, was still withholding the order to go. He aimed to turn his men out of themselves, and anger them to a point where they would jump at their own father's throat. Around two in the morning someone reported that the horses were being harnessed to the cannons. The door opened, the Lieutenant-General appeared. Raw joy spread on the faces like fire. A few quick, harsh commands were given. "Line up. march. In chains will rot who a single word dare utter!"

The troops steal towards Madéfalva like thieves. The soldiers strain their eyes in vain - other than the silent snow, they see nothing. Only in the open field under the village are they told that they are being taken against the rebellious village, and upon a signal every house is to be torched, and

every human being in sight is to be killed. The cannons will signal the attack.

Even these hardened soldiers are taken aback hearing this cruel order, but the Lieutenant-General had taken this into calculation. He leaves no time for thinking. He divides the troops into four sections. A part of the German infantry closes the road beyond the River Olt toward Udvarhely, and its cannons are directed toward the main street of the town. Another part of the infantry will remain with its cannons here, on the road to Tapolca village. The iron-clad cavalry takes its position along the Vargaszeg - Szépvíz road, and the Kálnoki-Hussars from Gyergyó will close the ring of death.

The manouvers are quickly executed. All is ready. The reconnaissance troops are returning with the news that all is quiet in the village, everyone is in a deep sleep, even the dogs are asleep. The soldiers are at full attention, but no order is given. The Lieutenant-General is sitting on his horse, motionless, watching the village deeply sunken in the snow. He is delaying on purpose, waiting for the cracking cold to do its work on the men, until in their hearts remain not a speck of mercy. This takes time. They turn white from the cold, from the hoarfrost. The increasing cold makes them suffer, but inside they are not yet ready. About four in the morning a soldier can take it no more and in a hoarse voice he is heard to exclaim: "What the hell are we waiting for?" Carato smiles and calls to the officer standing by the cannon: Fire!

The fuse flashes, the shot thunders. Within seconds the other cannons follow suit. From one of the soldiers a terrific yell escapes, that's followed by such a roar, that the mountains shake. Suddenly they fall silent, because here and there fire is seen in the village, and amid the blonde smoke the first houses start to burn. The fire spreads rapidly. In the night now here, now there a red line appears to run down the roof, as if the houses were bleeding. Spectacular!

Among the villagers, there is not a sound. The clandestine attack-stunned villagers cannot scream, only run. Startled from their sleep, the men jump out of the windows in their nightshirts and underwear, ran barefoot through the gates, some with their hair burning.

On the street, in the billowing smoke that's lit through by the fire, the scene is one of mute chaos. The choking, bleeding light reaches the soldiers' eyes. They are overcome with paralyzing anxiety. Shrill shrieks split the air, as new cannon fire cuts beeding swaths among the people on the street. Here and there the cannonballs break through the walls of the houses, and roll willy-nilly along the walls inside, as if they were seeking escape under the bed. In a blink of an eye the village becomes the nest of dread and hell. Then a terrible, death scream bursts forth. The people are liberated from the muteness of their terror, but they still cannot think or get their bearings. They still don't know what has happened to them, and are wandering aimlessly by the thousands under

the flaming walls, like sleepwalkers. The instinct of escape leads them on blindly, away, out of the village. They run wherever they can see, but the bullets from the rifles hit them in the chest. Some drop on the spot, others, bloodied, stare at the soldiers and turn their back on them and on those struck down, who, clawing at the bloodied snow, are dying, or lie dead with their limbs spread apart, looking at the stars with glassy eyes.

Groups of people at the market place run into each other, then part with the disorder of panic that rules all, as if they had forgotten what had happened to them a minute ago. Yet others, with mindless determination, are stubbornly forcing themselves to face the impossible, and run toward the murderous soldiers two or three times, but the black wave breaks apart bloodied on the shores of death every time.

The fright has so taken hold of the people, that at first they don't dare to address even each other. There is no leader, there is no one to command respect, no governing thought or will, no word that could bring order in this chaos or create sense of it. Everyone thinks only of himself and is trying to escape, driven by his own life force's alarm and blindness. It does not even occur to them to defend themselves. Those that have grabbed something, throw them away. Discarded axes, even a few weapons lie scattered about.

The mothers remember their forgotten babies in the cradles, but don't dare return for them. Those who brought their children with them press them to death on their breasts in their protective panic. Who knows how long it takes her to notice that she is clasping a dead child? When she does, she bursts out laughing and is showing the infant to everyone like she has lost her mind.

The men have no time to mind small children and, wading through others ahead of them, holding their arms over their faces, they cut through the line of soldiers, and hardly feel the blades of the swords that fall on their heads or pierce their bodies. To their consciousness bubbles up the joy that they have escaped as they are running over the fields. Most do not get very far. Now one, then the other stops in his track as if he had changed his mind, falls over and lies down to eternal slumber. The toughest do not want to give themselves up even on the ground. They crawl on all fours, dragging themselves forward for as long as they are capable of moving until, with their last breath, they blow their tired souls into the virgin-white snow.

Slowly the fields round about fill with corpses. God may rest them! Yet a few hundred men succeed in breaking through the lines. Heads tucked between their shoulders, they run towards the River Olt, to hide in the forests of Hargita beyond it. Breathing hard, they plough ahead in the unbroken snow that reaches to their knees, still readying themselves at any moment for the bullet they expect to hit them in the back.

Success! They got through. The valley here is without danger. Relieved, they let themselves down the embankment

onto the ice of the Olt, but barely do they reach the middle, the ice cracks and breaks through under them. They struggle in the icy water, drowning one another. Those that yet make it to the other side freeze on the spot helplessly. Before their consciousness snaps they think of their wives and innocent children. Oh God, what will become of them? They sigh, until the bit of the harness of death contorts their lips into a contemptuous grimace.

Those behind them pull up before the broken ice and halt. Two of the villages carefully sit down into the snow and focus their attention on the village they left behind. Their clothes, wet from snow and sweat, become bone hard on them, but they take no notice. They are shaking from the cold but don't feel it. Their perceptions become distorted. Impossible, frighteningly petty things are noticed only. How strange is that bush over there! And they are staring at the bush with complete abandon, as if they had no other concern in the world. Yet one of them cocks his head.

..."Hey! Can you hear that? They are sounding the church bells for alarm!" They peer into the night, then suddenly convulse and, as if they had just been struck by lightning, they jump with fright and run, run with arms flailing, until their shapes are lost in the night. What laughable sight!...

In the village the bells are sounding the alarm indeed. The frightening, breaking voice of the crying metal startles the people, but only for a moment, because they forget it right away, and they do not hear it after that.

It is now five o'clock. The first chapter of the horror has ended. An unintentional pause in the killing provides a break. The hot cannons and rifles are steaming in the cold air. The blood freezes onto the blades of the lowered swords. At the moment, not one is escaping. The mouths of the streets gape unpopulated everywhere. One by one the houses collapse; the sparks die in the air. Only the ambers are blinking, hurting the soldiers' eyes who, disheveled and paled, are panting for more death. The human blood spilt contaminated them, and turned them out of their humanity. Neither order nor discipline can keep them in check for long. They are like wolves on a chain. The heavy, bitter taste of blood hangs about them, and the densely strewn bodies unsettle and irritate them. They turn their gaze away from them in vain, their insufferable stillness gnaws itself into their brains and are forcing them to continue to see the sight. In the end they will go crazy unless something happens now.

However Carato, the Lieutenant-General in command does not move. He has been sitting on his horse for half an hour now, like a statue. A few steps away from him a wounded villager is crying out in pain, moaning incessantly. A soldier, standing nearby cannot listen to it any more. He walks up to the wounded and yells at him to shut up. The wounded man does not obey. He cannot see and cannot hear, just continues to give sound to his mindboggling death rattle.

Now the Commander has noticed and is paying attention to the scene. The soldier raises his sword and threatens

the dying man.

"Shut up or I will stab you!"

The sword is now only inches from his face, but the bloodied man does not even wince as he continues his monotonous moaning. His is the inalienable right of the dying. There is no power on Earth which he would obey. The General is also flushed with anger.

"Can't you handle the wretched?"

The soldier, frightened, tries to excuse himself. "What can I do with him?"

"Quieten him forever!"

The sword cuts into the throat so easily the body does not even flinch, as if it had just wanted to acknowledge its death politely. The Lieutenant-General turns away. He is angry with himself that he had lost control. It would be unpleasant if the officer cadre would hear of this. Tomorrow he will lock the soldier up. Arrogantly, he straightens himself up on his horse, as if to overcome the disgrace, but keeps hearing the annoying moaning. Like it were crying from the other world. What is this? These people do not become muted even in death? He feels compelled to look again at the split-throated corpse and, as if he were seeking to escape the sight, he gives the order.

"Advance into the village!"

The soldiers advance on the run among and into the houses coated in red flames, kill the odd villager in their way, but suddenly halt.

On the market square a few hundred determined men are standing defiantly, unarmed. There is not a stick in their hands, but they are standing so tall and so calm, they possess a threatening air. The soldiers, unnerved, do not know what to do.

"Fire on them! yells the Lieutenant-General.

From the barrels of the rifles flames shoot out once, twice three times. Those that are hit fall silently. The others don't move a muscle, like they have nothing to do with this, it is not their bodies the bullets are hitting.

Carato feels paralysed. It is incomprehensible why they are not defending themselves, for they are not lacking in strength. They could break through his men with their bare fists, on adrenaline alone. Some of them would die, but the hardened, strong, young men's momentum could not be stopped even by death itself. Why are they not defending themselves when their whole demeanor tells him that they are not afraid? Or, if they are not attacking, why are they not running? Why are they getting themselves killed in a heap like sheep? Suddenly the secret dawns on him and his face turns wax yellow. These men want to get killed! Consciously and on purpose! Their entire behaviour is a silent protest against what is happening to them. Their faces look flushed with the light of the flames reflecting on them; the smoky shroud of the burning houses are drawn over their heads. The blood of the wounded is running down on their bodies, unminded, they are standing with solid resolve, or lie mo-

tionless, as are those who are only bloodied remnants of themselves. They want to die with the martyrs' mysterious power and faith. They are just as fearsome and sublime, almost supernatural, although they are only windburnt faced, hungry and cold, mostly deprived "half-animal peasants," who have ceased to be afraid of death, who have grown past this earthly life's insignificances.

Their names are undistinguished: Miklós György, Szylveszter Tamás, Getzo Tamás, Tankó Antal, Ravasz Imre, Szabó Dávid, Gergely Jakab, Márton Tamás, Lukács Márton, Betze Antal, Bogos Tamás, Bőjte János, Jankó Samu, Isák Ferenc, as are the others, and yet they send a shiver down the spine of Carato, the executioner. To escape them he yells at the soldiers again.

"Strike them! Cut them! They want to die? Let them rot!"

The soldiers fall upon them from three sides. The crazed desire to wallow in death, now rekindled in them, is driving the men again.

The picture is so horrific, it is surreal, dream-like. The weapons fall with a thud, the blood flows, lives fly away, and in the darkness of horror the victims hide. The cohesion falls apart, the groups spread apart, until the soldiers are seen staggering among the corpses, drunk from passion, out of themselves, overtaken by beastly mercilessness. Only the horses show some respect and dignity. Carefully they avoid or step over the dead and the dying, who are now passing through the cleansing fire, the final trepidation, the tumult of their souls turning the sky above them a pale pink of the dawn.

Elsewhere the mortally wounded, with their final strength, slither and crawl, take a few dizzy steps and fall again, stand up and bump into one another, drift along, struggle, swarm with the awkward uncertainty of their mutilated bodies, seeking to find refuge in impossible places. Some hide in the shadows of the corpses, others crawl into the fire, or under the benches in front of the houses on the street. Others crawl into the ditches, some even begin to set out to reach his loved ones in the seventh village down the road, only to halt by the burning wall of the nearest house as if to say "This I will have to see," and continues to stare at the angry, skyward twirling rage of the fire until the loss of consciousness takes pity on him. Elsewhere again a father is seen supporting his son down the road, on whose chest a huge open wound is gaping, and continues to encourage him and carry him when his body grows limp in death. "Strengthen yourself, Ignác!"

The witty, always joking, pudgy old bellringer, out of his mind, is dragging the rope of the bell behind him, accosting everyone he sees: "Hey, the rope of the bell has to be reattached, tie it up for me!" A soldier indifferently strikes him between his eyes with his sword and, uttering a faint squeal, the old man collapses like a rag.

The wild mercenaries enjoy to see this kind of sight.

Particularly the Kálnoky-hussars and the armoured cavalry pursue playing dirty tricks on the frightened people. Those from Háromszék and Felcsík wanted to break out towards Szépvíz. However, one of the fancy shako-capped soldier bolted in front of them on his mound, shouting "Put down, magyar, the weapon, if you want to live!" When the unfortunate throw away what they have in their hands: clubs, a few spears, pitchforks and axes, he fires on them, and as they turn to run the following hussars mow a swath among them, until they fall in rows, as if they had been felled by the scythe.

The armoured Germans are not to be outdone, either. They spread a rumour that those of Háromszék have received pardon, upon which everyone rushes towards them. Large groups approach them with white flags yelling from afar:

"We are from Háromszék!- (Három means three in Hungarian.)

"Három! Három!" - hoot the soldiers, and attempt to strike each of them three times. Who cannot run away is left lynching in the mud of his own blood. The Hussars answer this challenge by "culling" those left behind until none remain standing.

So went the butchering for hours until the soldiers got tired and invented a new game. They organized hunting parties for those hidden in the houses, stables, baking ovens, and other impossible hiding places. They herded them together and chased them down the burning alleys to the other side.

"He who makes it across will stay alive, who stays, dies!"

What could the poor folk do? They ren for their lives through the horrible walls of flames that reached the skies around them. Their hair, clothes caught on fire and they disappeared in hell or, falling on their faces at the start, they baked, puffing up in the terrible heat. Even the officers could no longer contain the wild warriors and, horrified, they ran to report what was going on to the Lieutenant-General. But he only commented impassionately that the responsibility for this rests with His Majesty's Royal Commission. "We are only carrying out their orders."

At last the morning dawned. The mountains stepped out of their fog shrouds, and the sick, grey light inundated the land upon which the death sentence was passed. Then Lieutenant-General Carato caused the remaining half a thousand wounded, bloodied captives to be escorted to the castle at Szereda. The soldiers he allowed free looting and, turning, he rode back to Tapolca, to report to the Sires of the Royal Commission, who commissioned him to enact the holy will of his Royal Highness among these "barbarian" people.

Hearing of the free looting, the soldiery sent up a cry and rushed upon the defenseless houses.

Translated by Frank Veszely

DR. PUNGUR JÓZSEF

TRIANON - 92

"Egy nemzet sincs megalázva azzal, hogy legyőzték, vagy ha aláírt – késsel a torkán – egy végzetes békeszerződést. Becstelenné válik azonban, ha nem tiltakozik, ha tönkretételéhez maga is hozzájárulását adja. Nem a vesztes a bukás, hanem a lemondás... ", jelentette ki Théophile Delcassé – francia külügyminiszter (1852-1923).

Minden népnek megvannak a maga tragédiái, egyeseknek kevesebb, másoknak több. Nekünk sok jutott és rendszerint súlyos. Alig érkeztünk meg a Kárpát-medencébe, hatalmas hadsereggel jött a német császár azzal a céllal, hogy "Ungaros delendam esse", azaz a magyarok pedig kiirtandók. Aztán 1000 évig ellenségeink ugyanilyen célkitűzéssel támadtak ránk. Nincs olyan nép a világon, amelynek annyi háborút és szabaságharcot kellett viselnie, mint nekünk. Olykor győztünk, de leginkább veszítettünk, mint a Muhi csatában a tatár ellen (1241), a mohácsi vészben a törökkel szemben (1526) vagy a osztrákkal szemben Nagymajténynál (1711) és Világosnál (1849), ám egyikben sem olyan súlyosan, mint az elvesztett I. Világháborút lezáró Trianoni Békediktátumban (1920), majd a II. Világháború utáni Párizsi Békediktátumban (1947), amely még súlyosabb megismétlése volt Trianonnak.

A békediktátum következtében az ország területe 282.870 km²-ről 91.114-re csökkent, lakossága 19 millióról 8 milliónál is kevesebb. A történelmi Magyarország területéből Románia 102.782 km²-t kapott 5,270.000 lakossal, amelynek több mint a fele – 2,820.000 – nem volt román. Megkapta Erdélyt, a Partiumot és Temes bánágot. Csehszlovákia 62.937 km²-hez jutott 3,600.000 lakossal a Felvidéken és Kárpátalján. Szerbia Horvátországon kívül Bácskát és Murakózt is elvitte, 20.956 km²-t és 1,600.000 lakossal gazdagodott. A lakosok közül csak 360.000 volt szerb. Magyarország szántóföldjének kétharmadát, vas- és szénbányáinak négyötödét, só- és rézbányáinak összességét, erdeinek és szőlőinek háromnegyed részét veszítette el. Elvesztette haszonállatainak kétharmadát, vasúti fővonalait, összes jó karban lévő vasúti kocsiját. A csehek keresztülvitték, hogy Burgenlandot (Lajtabánáság) odaítéljék Ausztriának. Így kapott még Ausztria is 5.055 km²-t 400.000 lakossal, akik közül csupán 200.000 volt osztrák. Ezenkívül háborús jóvátételeket is kellett fizetnie: 200 millió aranykoronát, amit sikerült az 1930-as évek közepére rendeznie. Az elszakított területekről mintegy 200.000 tisztviselő, tanító és értelmiségi menekült a csonkává tett hazába, akikről gondoskodni kellett. Magyarországot Trianonban nem megbüntették, hanem kivégezték.

Milyen út vezetett Trianonhoz? Elsősorban a háború alakulása. Jóllehet 1917 elején Oroszország kiesett a hadviselők köréből, polgárháborúja miatt Breszt-Litovszkban különbékét kötött a Központi Hatalmakkal. Azonban a nyugati frontra átdobott hadserege nem tudott

döntő áttörést hozni Németországnak. Mindezt súlyosbította az Egyesült Államok hadbalépése. Végül is a Központi Hatalmak 1918 őszi kénytelenek voltak fegyverszünetet kérni és Woodrow Wilson amerikai elnök korábban kibocsátott 14 pontos béketerve alapján igazságos békét reméltek, népszavazással a vitatott területekre nézve. Azonban ebből Sopron és környéke kivételével semmi sem lett. Ugyanis George Clemenceau francia miniszterelnöknek, a békekonferencia erős emberének egészen más elképzelése és terve volt. Ő az európai német hegemoniát akarta megsemmisíteni és a franciát visszaállítani. A napoleoni háborúk után a "Gloire"-t elveszett, ami végképp eltűnt az 1870-71-es porosz-francia háborúban, amely német győzelemmel ért véget. Elképzelése megvalósításához kapóra jött az Osztrák-Magyar Monarchia népeinek függetlenségre való törekvése és mozgalma. A Párizsban élő és ott működő Edward Benes és Jan Masarik cseh diplomaták jártak e mozgalom élén. A Párizs környéki békék révén az új országok kialakítása s a régi szövetségesek megnagyobbítása ürügyén, amelyek francia bábáskodással és függésre születtek, Clemenceau megalkotni vélte Európa új francia hegemoniáját. E terve megvalósítása érdekében Németországot, de főleg az Osztrák-Magyar Monarchiát kegyelem nélkül fel kellett darabolni s ezek részeit új államokat tákolni, illetve baráti államokat megnagyobbítani. Csehszlovákiát létrehozandó el kellett venni a német és osztrák Sziléziát német lakosságával, az osztrák Bohémiát és Moráviát, a magyar Felvidéket és Kárpátalját magyar, szlovák és ruszin lakosságával együtt. A korábbi századok folyamán háromszor feldarabolt Lengyelország (1772, 1793, 1795) helyreállításához megintcsak német területek is kellettnek és osztrák örökös tartományok, mint Galícia. Szerbia megkapta Magyarországtól Horvátországot, a Monarchiától Krajnát és Macedóniát és lett Szlovén-Horvát-Szerb Királyság, majd Jugoszlávia. Olaszország Ausztiától átvette Dél-Tirolt és Istriát. Románia járt a legjobban, amely 1859-ben két regáti fejedelemség Wallachia és Moldva egyesülésével kezdődött és csak 1878-ban ismerték el. Bár a Központi Hatalmak szövetséges volt Hohenzollern király, mégis francia biztatásra 1916-ban betört Erdélybe, ahonnan ugyan kiverték, ám a trianoni béketérgyaláson a győztesek nagylelkűen megjutalmazták, hozzá csatolva a történelmi Erdélyt, a Partiumot és a Bánság felét, valamint Bukovinát és Besszarábiát.

Minden régi népnek van múltba nyúló keletkezési mítosza. Az új államalakulatok is igyekeztek megalkotni ezt, hogy ezzel is alátámasszák a Párizs környéki békékkel történt létrejöttüket, illetve megnövekedésüket.

A csehek és szlovákok a Nagymorva Birodalom elméletét állították fel, amely egy állítólagos közép-európai államalakulat volt 883 és a 10. század eleje között és melynek lakói a mai csehek, morvák és szlovákok ősei voltak. Ez magában foglalta volna a mai Csehország, Szlovákia és Magyarország területét, de nagyobb kiterjedése is lehetett.

Valószínű, hogy ennek központja nem a mai Szlovákiába, hanem délen a Száva folyó melletti római Sirmium, később Száva-szentbenedek, a mai Sremska Mitrovica (Szerbia) volt. Azonban a Nagymorva Birodalom létezésével, határaival kapcsolatban viták, kétségek merültek fel. A Morva Fejedelemség Nagymorva Birodalommá duzzasztása voltaképpen a cseh-szlovák területi követelések történelmi érvényesítését szolgálta.

A románok már a 18. század végétől maguknak követelték Erdélyt az akkor fabrikált Dákó-Román elmélet alapján, hogy t.i. a vlachok a volt római tartomány Dácia római lakóinak egyeneságú leszármazottai lennének, s már jóval a magyarok előtt Erdélyben éltek, akik a történelem viharait a hegyek barlangjaiban vészelték át. Ezt a származáselméletet sikeresen terjesztették a trianoni békekonferencián is. A kiváló román tudós, diplomata és miniszterelnök, Ionel C. Brătianu (1864–1927) maga cáfolta ezt meg, így írva erről: "Helytelen és történelmileg megalapozatlan, hogy román tudósaink politikai okokból olyan származási elméletet találtak ki, mely szerint Erdély földjén őshonosok volnánk. Mi csak körülbelül hat évszázada élünk e földön". Ezt támasztja alá az a régi feljegyzés is, hogy a vlachok először 1208-ban jelentek meg Erdély déli részén. A 14-ik. században csupán 397 vlach falu volt Erdélyben, majd további beszivárgással 1700-ban már 250 ezren voltak, számuk 1784-re 750 ezerre nőtt és a 1900-ra már valamivel többen voltak az őslakosság felénél.

A szerbek esete a magyar délvidék előzőnlésére egyszerűbb. Amint a török elfoglalta Konstantinápolyt 1453-ban, azonnal észak felé terjeszkedett a Balkánon. A háborúk és az előlük menekülő szerb lakosság Magyarországra menekült. 1690-ben Arzen Cernojovic ipeki orthodox pátriárka 200 ezer menekülttel kapott letelepedést, Mária Terézia 20 ezernek adott ideiglenes letelepedést, akik aztán végleg ott maradtak. A befogadottak, miután elszaporodtak, egyre hangosabban kezdték maguknak követelni az egész régiót. Jóllehet az I. Világháborút Gavrilo Princip szerb anarchista pisztolylövészei indították el, meggyilkolva Ferenc Ferdinánd trónörökösét és nejét, mégis Magyarországot vádolták a háborúért és Szerbiát a győztesek oldalára ültették, neki adván Horvátországot, Szlavóniát, Bácskát, Bánát felét és Macedóniát. A jugoszláv beháróru idején, a 20. század utolsó évtizedében már azt a mítoszt terjesztették, hogy a magyarok csak az 1956-os forradalom leverése után mint menekültek települtek meg a Délvidéken. Így minden habozás nélkül telepítettek rájuk szerb menekülteket délről – megváltoztatva a terület etnikai arányait.

A Trianonban hozott békediktátum az új határokat nemhogy az etnikai határokon húzta volna meg, amint azt Wilson elnök ígérte, hanem még jelentős magyar többségű országrészeket adott az új vagy megnövekedett szomszédos államoknak. Köztük Csallóközt színmagyat lakossággal, Szlovákia déli sávját, a Székelyföldet, a Partiumot, Bácskát

és Bánát jó részét többségi magyar-német lakossággal. Összesen 3.5 millió magyart szakítottak el hazájuktól. Hogy miért történt mindez, arról T. Masarik később így nyilatkozott: “Választanunk kellett Csehszlovákia megteremtése vagy a népszavazás között.” Hlinka páter, a nagy szlovák nacionalista 1925-ben így vélekedett Csehszlovákiáról: “Az ezer esztendő magyar uralom alatt nem szenvedtünk annyit, mint a cseh uralom hat éve alatt.”

Az elszakított területeken élő 3.5 millió magyarság idegen fajú, más nyelvű és kultúrájú népek ualma alá került. Akik a maguk felsőbbrendűségének tudatában az alájuk vetett magyarságon álltak bosszút. A gazdagokat vagyonukból kiforgatták és akit lehetett, kiűztek a szegényekkel együtt, s megindult a szlovák és cseh betelepítés ezek helyébe. A magyar könyvtárakat, iskolákat, kultúrházakat bezárták és a maguk tulajdonába vették. Kötelezővé tették az új urak nyelvének használatát. Minden alkalmat megragadtak, hogy a magyarságot kizsákmányolják, elnyomják, elűzzék, kigyomlálják és eltüntessék. Jóllehet a Trianoni Szerződés valamiféle garanciákat ígért a magyarságnak, azonban ezeket az utódállamok nem tartották be. Magyar panaszokra mindig az a válasz jött, hogy azok az adott ország belügye.

Magyarország méltán érezte magát becsapottnak, megrövidítettnek és elárultnak a wilsoni meg nem valósított béketerv fényében, amit mégis csak az amerikai elnök tett, aki a Szövetséges Hatalmaknak megnyerte a háborút. Nem csoda, hogy a magyar diplomácia elsőrendű külügyi terve lett a trianoni békediktátum igazágos revíziója, aminek lehetőségét annak aláírásakor megcsillogtatták. Mindössze Sopron és környéke hovatarozásának kérdését engedték meg szavazással eldönteni. A magyar diplomácia tizenöt évig kilincselte a nyugati szövetségeseknél revízióért, de mindhiába, mindig csak hideg elutasításra talált. Ekkor fordultak támogatásért Európa új erős embereihez, Mussolinire és Hitlerhez, akik bár diktátorok voltak, mégis megértőbbek a nyugati demokratáknál. Segítségükkel születtek meg 1938-ban, 1940-ben és 1941-ben a régóta esedékes határrevíziók: Dél-Felvidék, Észak-Erdély, Kárpátalja és a Délvidék nagyobbára magyarlakta területei egy részének visszatérése az anyaországhoz a Bécsi Döntések következtében.

Az elvesztett II. Világháború utáni Párizsi Békediktátummal (1947) a visszanyert területek ismét elvesztek. Egész Kelet-Európát a Szovjetunió uralta, melynek államaiba kommunista rendszert vezettek be és a Szovjetunió gyarmatai lettek. A nemzeti politikát kezdettől fogva elnyomták a kommunista internacionalizmus terjesztése érdekében. Mégis az első évek bizonyos könnybbséget hoztak a magyar őshonos kisebbségnek. Azonban ez a helyzet megváltozott 1956 után. Félve a levert magyar forradalom eszméinek terjedésétől, az utódállamok magyarságát erősebb elnyomás alá vette a Kelet-Európában fellépő nemzeti kommunizmus. Ez megtalálta a módját, hogy a kommunista elvek mellett hogyan lehet mégis elgyengíteni,

beolvasztani és megsemmisíteni az őshonos magyar kisebbséget. Jó példa erre Ceausescu Romániája, ahol a magyarság-székelység eltüntetése állami irányítással folyt. A kivétel Magyarország volt, ahol a kádárizmus következetesen az internacionalizmus követője maradt, elnyomva mindent, ami nemzeti, lemondva róluk és sorsukra hagyva az utódállamok magyarságát.

Az 1989-90-es rendszerváltás/ -módosulás elmúlt 22 évét Trianon semszögéből két részre lehet bontani. Az első rész nagy reményekkel indult, hogy a demokratikus berendezkedésű országokban az elszakított magyarság sorsa is jobbra fog fordulni az utódállamokban.

A kezdeti eufória hamar véget ért e tekintetben is. Csakhamar kiderül, hogy Trianon lényegében most is tabu, jóllehet néhány szimbolikus kedvezményt kaptak a magyarok, így a szabadabb nyelvhasználatot, iskolákat, némely elvett javak visszaszármaztatását s néhol a kisebbségek képviselőinek a kormánykoalícióba való bevonását (Románia, Szlovákia).

Azonban az Európai Únióba való felvételük után nemhogy javult volna, de fokozatosan romlott a magyarság helyzete. Köszönhető ez részben annak, hogy az utódállamok vezetése csakhamar felismerte, hogy a szociáldemokrata, kommunista, liberális és zöld párti többségű Európai Unió nemzeti kisebbségek ügyében megelégszik a szépen fogalmazott szabadság és emberjogi dokumentumok aláírásával, de semmit sem tesz azok érvényre juttatásáért. Mindezeket az államok belügyének tekinti, mint a valamikori szomorú véget ért Népszövetség. Másrészt észre vévén, hogy a többnyire szocialista kormányok vezette Magyarország édeskeveset törődik az utódállamokban élő magyarság helyzetével, sőt arra tanítják a hazai magyarságot, hogy “tanuljunk meg kicsik lenni”, elbukatták a 2004-es népszavazást a külhoni magyarság magyar állampolgársága ügyében. Mindehez járult az EU és az egész Nyugat Magyarországra zúdított ösztüze új Alkotmánya és némely intézkedése miatt.

Mindebből arra a következtetésre jutottak az utódállamok vezetői, hogy az idő most alkalmas a magyarság végső felszámolására, beolvasztására és eltüntetésére. Bármit meg lehet tenni velük nemzetközi következmények nélkül. Beindultak tehát a magyargyalázások, magyarverések, diszkriminálások, megfélemlítések, megvásárlások, beolvasztások, hagymakupolás tejeszkedések és az etnikai tömbjeik fellazítása. Szlovákiában mindenki használhatja anyanyelvét, csak Malina Hedvig nem; mindenki beutazhat vízum nélkül, csak a magyar államelnök nem; mindenkinek lehet kettős állampolgársága, csak a magyaroknak nem.

Mire tanít Trianon 92 éves magyar szenvedéstörténete? Mindenekelőtt arra, hogy megértésre, jóindulatra, segítségre a nyugati demokráciáktól nem számíthatunk. Ezért itt lenne a ideje megérteni, hogy “nem érdemes olyan szekér után futni, amely nem vesz fel”. Van-e még valaki aki ezt nem látja? Végül: komolyan kellene vennünk a keleti nyitást, azaz

építeni az újonnan felfedezett ázsiai rokoni kapcsolatainkra, amelyek miatt ezer évig nem fogadtak be Európába. Hiszen fél Ázsia rokonunk, amivel Európában jószerevével egy nép sem dicsekedhet!

KIRÁLY ILONA

TRIANON

Meg nem történtté nem tehetjük,
halálra ítélt Trianon.
De feltámadhat még a lélek!
Új életben hiszel vajon?

“Mert nem lehet feledni, nem,
soha...”

*Szekeres-Pándy Anna, Dancs Rózsa, Hertelendy József
Fotó: Telch György*

A Nemzeti Összetartozás Napján, június 4-én a trianoni tragédiára emlékeztünk Torontó legpatinásabb magyar éttermében, a The Coffee Mill-ben. A félévszázados vendéglő teraszán tervezett rendezvényt a kedvezőtlen időjárás miatt a „magyar Pilvax” belső helyiségében tartottuk meg.

„Trianon gyászos napján, magyarok,” mi, a diaszpórában élők ismét felolvastuk a 2010. június 4-én életbe lépett törvény 1. és 4. paragrafusát, miszerint a magyar Országgyűlés kinyilvánítja, hogy „a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az egységes magyar nemzetnek.” Ez a törvény különös súllyal bír azok számára, akik eddig a magyar nemzet perifériáján éltük meg magyarságunkat – nemcsak az elcsatolt területeken, hanem itt, önkéntes száműzetésünkben is. A 2010 tavaszán megválasztott magyar kormány intézkedései – a mi szempontunkból talán a legfontosabb a könnyített állampolgársági eljárás bevezetése – apró lépések a trianoni

sebek gyógyításához, de jelentős lépések is, amelyeket folytatnunk kell, hogy menetellessé, erővé izmosodjanak, hogy soha ne ismétlődhessenek meg a trianonihoz hasonló történelmi tragédiák.

Örömmel nyugtáztuk azt is, hogy mi itt, Torontóban is, elültettük az összetartozást jelképező almafacsemetét a Szent Erzsébet templom udvarán a 10:30-as szentmise után Sajgó Szabolcs plébános irányításával. Ezek az otthon és külföldön hagyományteremtő cézzal elültetett facsemeték közös hagyományainkra, múltunkra emlékeztetnek, jelzik, hogy egymáshoz tartozunk a közös gyökereink által is. Az alma szakrális szimbólumunk, a világegyetem és az együvé tartozás jelentését sűrítve magába, és figyelmeztet, hogy nem feledkezhetünk el a hazáról, az otthonról, a hazafelé irányuló ösvényekről. Mert végül mindenkinek haza kell találnia!

A trianoni emlékbeszédet Pándy Szekeres Anna, a Kárpátaljai Egyházi Iskolák alapító tanára mondta. Mint erdélyi születésű, családjával Sárospatakon élő és Kárpátalján szolgálatot teljesítő magyar, szívbe markoló adatokkal mutatta be a kisebbségi sors nehézségeit, drámai pillanatok is felvillantva előadásában. Beszédének vezérvonala, mondhatni vezérigéje az volt, hogy megmaradásunk záloga az Istenbe vetett hit, mert Isten csodája, hogy ez a nép még van, hogy képes alkotni, teljesítményeket felmutatni a világban, Isten csodája, hogy még beszélünk magyarul.

Telch György Apponyi Albert trianoni védőbeszédének részleteiből olvasott fel. Mint tudjuk, Apponyi megpróbálta érvekkel bizonyítani, hogy a nagyhatalmak miért nem hajthatják végre Magyarországon gyilkos tervüket. “Érzem a felelősség roppant súlyát, amely reám nehezedik abban a pillanatban, amikor Magyarország részéről a békefeltételeket illetően az első szót kimondom. Nem tétovázom azonban és nyíltan kijelentem, hogy a békefeltételek, úgy, amint Önök szívesek voltak azokat nekünk átnyújtani, lényeges módosítás nélkül elfogadhatatlanok... Mégis, ha Magyarország abba a helyzetbe állíthatnák, hogy választania kellene ennek a békének elfogadása vagy visszautasítása között, úgy tulajdonképpen arra a kérdésre adna választ: helyese-öngyilkosnak lennie, ne hogy megöljék...”, idézzük Apponyi szavait. A felolvasás után Telch György a maga tapasztalatait mondta el, amelyeket gyermekkorában Délvidéken, a szerb megszállás idején szerzett.

Stadler Tímea mély átéléssel tolmácsolta Áprily Lajos és József Attila verseit, amelyek a gyászos emlékü békediktátum után születtek. Hertelendy József Mindszenty bíborosról írt költeményét mondta el, amelyben a magyar történelem nagy mozzanatait idézve hajt fejet a szent emlékü főpap emléke előtt.

Nagymagyarország keresztre feszítésének napja ... 1920. június. 4. péntek volt. ..., olvassuk Dr. Padányi Viktor Egyetlen menekvés c. munkájában. “Tíz óra után egy-két perccel jött a végzetes hír, és akkor megkondultak a harangok, előbb Pesten, majd ahogy villámgyorsan szétfutott a hír,

egymásután mindenfelé az országban. A magyarok két óra hosszat tartó harangozással temették múltjukat és jövőjüket. Budapest percek alatt feketébe öltözött... Emberek, asszonyok, férfiak, gyerekek mentek az utcán patakzó könnyekkel, nem egyszer hangosan zokogva..." (D. R.)

A Nemzeti Összetartozás Napján. Fotó: Szekeres-Pándy Dávid

KIRÁLY ILONA

A SZÓZAT SZERINT:

„Hazádnak rendületlenül légy híve óh magyar!”
 Úgy is, ha máshol lesz a sír, mi egykor eltakar,
 mert azt sosem feledheted, hol sarjadt gyökered.
 Bárhová ültet is a sors, e gondolat veled
 marad és nyomja lelkedet, sőt, vérzel is talán
 a modern faj-megkeverők új műtőaszalán,
 hol a nemzeti öntudat kivágandó fekély.
 Éltük adták hős őseid ezért a nemzetért!

„A nagyvilágon ekívül nincsen számodra hely.”
 Bár úgy tűnik, hogy rátalálsz, a jólét átölel,
 s egy pillanatra azt hiszed, hajód a révbé ért.
 Miért fáj hát mégis szíved a szent hazáért?
 A szóért, mire tanított kisgyermekként anyád,
 a földért, ami felnevelt, mit úgy hívtál: hazád,
 a népért, kinek része vagy. A sok ostorcsapás,
 mit elvisel, fáj hátadon túl száz határon át.

Hogy ottmaradtál hű utód, hol ősöd hona volt,
 csak az idegen hatalom más országhoz csatolt,
 vagy vándoroltál hontalan, mintegy sorsüldözött,
 a zsarnoksággal mert hited, nézeted ütközött?
 Közös a nyelv, közös a múlt, közös az akarat:
 ne vesszen el hős ezer év az átoksúly alatt!
 Szétforgácsolva nemzetünk, megcsonkítva hazánk.
 Felmérhetetlen feladat vár itten még reánk!

Ám jöni fog, ha jöni kell egy újabb nemzedék,
 ki tiszta szemmel látja majd a múlt idők sebét.
 És tenni fog, mert tenni mer! A lelkiismeret
 vesztébe nem engedheti az ősi nemzetet!
 Európa keretén belül is fennmaradhatunk,
 ha a viszálykodás helyett mind egyet akarunk.
 Őrizzük, ápoljuk a szót, a magyar kultúrát!
 Így áld, vagy ver a sors keze: e nemzet él tovább!

MARY SANDOR

FOR WHOM THE CROWS CRY?

I am a patient in the Cardiac Intensive Care at a Brampton Hospital. My face is covered by an oxygen mask. An intravenous needle punctures the skin of my left hand. Attached to my unclad body are wires and electrodes which connect me to impressive cardiac equipment next to my bed.

My every heartbeat, every breath, and every movement is recorded by this machine and displayed on its screen.

There is incredible tightness and deeply drilling pain inside of my chest. I am having an infarct. I have not been told, but I know.

When I move, the machine joined to me screeches, and a group of emergency personnel, - wearing red jackets, - run into my room. They are the heart-rescue team. The heart attack I was in fear of for the past few years did strike me while I was visiting my family here in Brampton.

Earlier in the morning I was well, at least I thought so. I went out to breakfast with my daughter and two sons. They made Brampton theirs many years ago, when they immigrated here. My home is in Hungary, and while I often visited my children in Canada, I lived all my life there.

During our meal this morning I felt a bit of tightness in my chest. I had no appetite at all, and felt a little weak also.

As soon as we arrived back home I experienced very intense chest pain. I believed I was dying.

And now I am here in this sterile looking room, surrounded by glass walls. I am the only patient in it. Around me are alien looking medical equipment. My children stand by my bed.

The nurse, - stationed behind the glass wall, - enters, carrying a hypodermic needle. I am getting an injection, but I don't feel it at all. I can't feel anything except that squeezing, burning pain inside of my chest.

"Don't worry father," - I hear my son's soothing words, - "you will be fine."

I am beginning to feel sleepy. "Is it night already?"

"No, it's only the afternoon," - comes the answer, - "you were given morphine. All will be easier soon, you'll see."

I hang onto these words.

But now it's really night time. The nurse comes again and gives me another injection. My son tells me I am getting more morphine.

Merciful God, are you with me?

"How are you?" asks the nurse. My knowledge of the English language is limited, but this much I understand.

"Fine, fine," I say, but I have to laugh, for in the shadow of death, we, the nurse and I are playing questions and answers.

The nurse disappears, but my children are with me. My boys and my girl. For the first time I notice the gray in my

son's hair. What has happened to us? Where did our lives go?

We are laughing, but I don't know why. I feel giddy. My daughter reaches for my hand and together we swim out of the hospital room.

This is the Georgian Bay of the Lake Huron. I had been here before. We gathered here often, my family and Hungarian friends from Canada. Walked the beach, swam and sailed. In the evenings we sat around the bonfires we built on the shore.

We quoted Hungarian poets and sang the folksongs of yesteryear. Talked much about Canada also, for my curiosity was constant and wanted to learn all I could about this great land, its people, history, and customs.

We joked, laughed and truly enjoyed each other's company.

And now I am here again. I feel the silky sand underneath my feet as I walk along the shore of this beautiful, huge lake.

I look for the Huron Indians, but by now they all gone from here, their ancestral land. They have been replaced by vacationers and tourists.

I step on the rock jutting out from the water's edge. The sun is high in the sky, its burning rays stab into my suffocating heart.

"How are you?" asks the needle as it pierces my arm. Somebody cries.

"Don't cry my darling daughter."

I am floating atop of the rocking waves. My thoughts are disarrayed, but my heart no longer burns.

The sun of high noon loses its mighty power; it's now no more than a red disc on the far horizon.

I am swimming again. My children hold my hands. We are together. We love each other. What a wonderful world.

"Why do you cry?" I ask.

I am cold. The lake is cold. On the deserted shoreline I see dark, lifeless trees, their stark branches dotted by black crows. They call into the fog, now rolling in from the water.

"Cry, cry," they say.

How very strange this is, those lifeless trees growing in the warm, soft sand.

Something is tight, something squeezes.

What are these black crows doing here by the lake?

But no, this here is no longer the shore of the Huron; this here is the snow-covered flatland of the Hungarian Plain. This is where the crows are crying.

Afar I see a farm house; its only occupant an old man. It is surrounded by wintry, sleeping land. Other than the screeching crows, everything is quiet. No-one is around but I, for this is where I live. That old farmhouse is mine.

A long time ago a family lived here. My wife, the children and I.

I smell something wonderful. Something's cooking above the open fire on the sand, by the shore of the great Huron. The flames reach up to the red-painted sky, where

copper-coloured warriors ride wild mustangs toward unreachable heights.

The sun, regent of light and life, abdicates, and with one last farewell reluctantly sinks into the sweet-watered sea.

I feel the prick of the needle again and I float back into the solace of my morphine-induced dreams.

Cry, cry!

I don't like crows. They are birds of darkness, birds of mourning. Birds of fear. For whom they cry? Shoo. Shoo. Shoo. Shoo.

I want to live.

There's piercing pain inside of my chest.

Cry, cry.

Yesterday's gone.

Cry, cry.

My children gone far away to live.

Cry, cry.

No more tomorrows.

Cry, cry.

In a hospital, at the ward of Intensive Care, a man lies on a narrow stretcher, attached to machines and equipment to catch and record the rhythm of his battered heart.

Cry, cry. Cry for him.

NAGY KÁROLY

ŐRIZD A SZÓT

hogy értsd a sorsot, az örökséget és a tanulságot amit üzen, hogy érezd a kincset, a közösséget és a jelenkort amit hordoz, hogy vállald a gondot, a küzdést és a jövőalkotást, amit rád ró.

Az emberség szavait őrizd,

hogy a mércéd szabadság, szeretet és jog legyen.

A magyarság szavait őrizd,

hogy világszerte élő nyelvtestvéreid szószólója lehess.

A valóság szavait őrizd,

hogy tudhasd és tudathasd az igazat.

Míves szókat őrizz,

hogy nemesedj és másokat is felemelhess.

Bátor szókat őrizz,

hogy legyen erőd tiedért síkraszállni.

Sok szót őrizz,

hogy egymást is megérteni segíthess azoknak, akik csak a saját közösségük szavait értik.

Őrizd a szót,

hogy számíthass ránk,

hogy számíthassunk rád.

Dániel kastély, Vargyas (Székelyföld). Fotó: Deák Katalin

DR. NAGY KÁROLY EMLÉKEZETE (1934 - 2011)

Májusban egy éve hunyt el az Amerika Egyesült Államokban az Anyanyelvi Konferencia egyik elindítója, "a magyarság egyik óriása, a nemzet elhivatott 'napszámosa', Amerikában az '56-os magyarok lelkiismerete".

A temetésén elhangzott búcsúztatókból, megemlékezésekből összeállított füzetecskéből idézett jelzők Nagy Károly professzor alakját emelik az életét megillető magasságba. Szeretet, megbecsülés árad mindenkinek a soraiból- és ilyenkor elgondolkozik az ember: vajon akkor is ennyire gazdag, ennyire nemzetmentő pályát futott volna be az eltávozott, ha otthon éli le életét, nem a nemzetömből kiszakítva?

Vajon akkor is megérezték volna a kortársak benne azt a szenvedélyt, amely fűtötte népéért, hazájáért, ha nem kell életét mentendő átlépnie azt a nyugati határvonalat, ha otthon marad?

Hogy őt nem a bujdosás tette elhivatott pedagógussá, nyelvünk és kultúránk kincseinek őrzőjévé, abban biztosak lehetünk, mert az éleetszolgálatot nem tanulja az ember - arra születni kell. Arra viszont az élet, kiemelten 1956 tanította meg, hogy "mi a bizalom". Hogy "a nemzettudatot nem a nyilvánvaló árulók, hanem azok gyengítik legjobban, akik nem vállalnak sorsközösséget a népükkel." (Nagy Károly: Járatlan utakon. Korfordulók világában. Csokonai Kiadó, Debrecen, 2003. 34. o.) És megtanította, "hogy hogyan függött össze ... Rózsadomb Recskkel, propaganda az ÁVÓ-val, Moszkva Washingtonnal..." és arra is, "hogy Mit kíván a magyar nemzet." (i. m.) Amit pedig a forradalom tanításaiból levont, könyvében így fogalmazódik fogadalommá, élethivatássá: "Mindazt... valljuk és megőrzését, átadását vállaljuk." (i. m.)

Személyesen egyszer találkoztam Nagy Károllyal egy Cleveland-i konferencián. Halk szavú, kedves ember volt, készséges vendéglátó, aki az erdélyi Beder Tiborral együtt segítette eligazodni valami, számunkra nem világos kérdésben. Búcsúzás előtt csak úgy magunktól kezdtük dúdolni az Elindultam szép hazámból kezdetű kuruc bújdosót, amit aztán lépcsőn lefelé mentünkben el is énekeltünk... Ez az emlék örökre megmaradt bennem Nagy Károllyal.

NAGY KÁROLY

HÍRÜNK A VILÁGBAN - AZONOSSÁGOK ÉS KÜLÖNBSÉGEK A HÍRFORRÁSOK INFORMÁCIÓIBAN

Magyarország az egész világra kiterjedő színvonalas eseménysorozatokkal emlékezett meg Kodály Zoltán születésének századik évfordulóján a Mester életművéről. Szinte minden műve elhangzott az ünneplések során a hangversenytermekben, a rádió és a tévé műsorain és megejelent hanglemezekben, kottákban és könyvekben. Megjelent egy lemezen végre egyik legérettebb és legjelentősebb kórus-alkotása is, az 1955. december 16-án bemutatott "Zrínyi szózata" - egész mostanáig tiltott mű volt ez a remekmű az 1956 utáni Magyarországon. A művet is és az életműből kicenzúrázás tényét is elhallgatták a világ előtt, mindmostanáig csak nyugati magyarok kiadványaiban lehetett olvasni róla. Huszonkét évig nem engedték Kodály dallamaival elhangzani Zrínyi nemzetföltő követelését a nagyvilág felé: "Ne Bántsd a magyart!"...

... Illyés 1978-ban megjelent Szellem és erőszak című 280 oldalas próza-kötete még mindig nem hagyhatja el a könyvkiadó raktárát. Egyik legnagyobb költőnknek úgy kellett meghalnia, hogy az erdélyi és csehszlovákiai magyarság emberi jogaiért a legfelelősebb őszinteséggel síkra szálló könyvét a politikai cenzúra mindvégig eltiltotta az olvasóktól. A kötet csak a Nyugaton élő magyarok által nyomtatott hasonmás kiadásban kapható.

Néhány területen teljesen ellentétesek azok az információk, amiket a külföldi ember a magyaroktól kap, aszerint, hogy az értesülés Magyarországról jön-e, vagy tőlünk, külföldi magyaroktól származik.

Az egyik ilyen terület a Magyarországot környező országok többmillió magyarának élete, kultúrája, története, kisebbségi sorsa, elnyomott, veszélyeztetett helyzete. Erről a hivatalos Magyarország Nyugatot egyáltalán nem tájékoztatja - hallgatásával a testvéreinket elnyomók büntársául szegődve...

... A másik téma, amiről Magyarország a valóságot megmásító módon igyekszik informálni Nyugat országainak közvéleményét, az az 1956-os magyar forradalom. A hivatalos magyarországi közlemények következetesen fasiszta, reakciós, nyugatról irányított ellenforradalomnak próbálják beállítani azt az 1956-os népfelkelést, amit a nyugati közvélemény - a tények ismeretében - a kommunista diktatúrát elsöprő forradalomnak, a szovjet megszállással szembeálló függetlenségi harcnak tud...

Ahhoz, hogy a világ rólunk, magyarokról reális képet alakíthasson ki - reális információkra van szüksége.

Mit mondjunk tehát magunkról külföldnek, hogy jó hírünk legyen a világban? Amennyire csak lehet, közelítsük meg azt az ideált, amit a nemzetközi jog így fogalmazott: az igazat, a teljes igazat és csak az igazat. (i. m., 92-95. o.)

JOG ÉS NEMZETI KISEBBSÉG AZ EGYKORI NYUGAT-MAGYARORSZÁGON (BURGENLAND)

Egy felütéssel kell kezdenem, amely talán szubjektívizmust sugall, pedig sajnos nagyon is általános.

Valahogy úgy gondoljuk: azért „Ausztria mégis más”. Más, mint Szlovákia vagy Románia, mivel nincs önazonossági problémája, s így nem igazán van oka meghamisítani a történelmet. Azt is tudni véljük, hogy az Antant épp a magyar nyugati határsáv Ausztriához csatolásával bizonyította, hogy az általuk irányított „önrendelkezés” még az I. világháborúban vesztes, immár önálló Ausztriát is megilleti.

Nos: Más-e Ausztria?

2011, a Liszt-év novemberének eleje, Burgenland, Ausztria. Doborján – Liszt Központ. A sok szórólap és prospektus közül három szinte teljesen egyforma. A raidingi (Doborján) géniusz, azaz Liszt Ferencet népszerűsítő magyar és angol, illetve német nyelvű kiadvány azonban több tekintetben eltér. A magyar nyelvű ingyenes brossúra még megemlíti, hogy Liszt Ferenc a burgenlandi Raidingban született, amely akkor Doborján néven még Magyarországhoz tartozott. Ezt azonban nem találjuk az angol vagy német nyelvű kiadványban. Megjegyzendő, hogy 1811-ben Burgenland sem létezett, tartományi elnevezése is csak 1920 utáni és valószínűleg onnan ered, hogy a területcsonkítással érintett nyugat-magyarországi vármegyék német nevében egyaránt szerepel a „burg” (vár) kifejezés¹. De az I. világháború után nevezték ezt a területet Várvidéknek, Nyugat-Magyarországnak, Nyugat-Pannóniának is.

Feltehető tehát a kérdés, hogy erre a finom csúsztatásra vajon miért van szükség? Úgy tűnik, az utódállami reflexek még e – legalábbis 1921 óta – komolyan és reálisan nem vitatott trianoni határszakaszon is működnek.

Az új határ kialakulása

A jelenlegi határ nem tekinthető történelminek és földrajzi adottságokat is kevés helyen vesz figyelembe. Helyenként egész járások (pl. nagymartoni, pulyai) kerültek Ausztriába és területcserék, illetve a soproni népszavazás is árnyalta a képet. Az is bonyolította a helyzetet, hogy bár a magyar oldalon fennmaradt a megyerendszer, Ausztriában az utolsó elcsatolt négyzetcentiméter is egy közigazgatási egységbe került. A csonka vármegyék megyeszékhelyeinek egy része elvesztette előkelő státusát. A kialakított és közigazgatásilag „egyelőre egyesített” Győr-Moson-Pozsony Vármegye székhelye a határtól messze eső Győr lett, (Moson-) Magyaróvár megyeszékhelyi besorolása megszűnt. Jelentős területeket veszített Vas és Moson megye is. Sopron ugyan magyar és megyeszékhely maradt, de megyéje területének 46%-át elcsatolták és helyzetét még néhány évig elbizonytalanította, hogy Ausztria a népszavazás

után is kifejezte azon meggyőződését, hogy Burgenland székhelyének Sopront látta volna szívesen². Erre utal, hogy tartományi központnak kényszerből választott Kismarton (Eisenstadt) vonatkozásában mellőzték a tartományi főváros (Landeshauptstadt) elnevezés használatát és a hivatalos iratokban, mint a „tartományi kormány székhelye” (Sitz der Landesregierung) szerepelt³.

Néhány mondat erejéig érdemes kitérni Sopron sorsának alakulására. Ez azért is érdekes, mert rámutat arra, hogy amennyiben a békekötéskor a valódi önrendelkezést kifejező népszavazást engedélyezik, az Magyarországra nézve sokkal kedvezőbb határokat eredményezett volna. Persze a történelem nem ismeri a „mi lett volna, ha” lehetőségét...

A Trianonban, illetve Saint-Germainben Ausztriával kötött „békeszerződés” (STGBl Nr. 303/1920) Sopronnal együtt 4335 km²-nyi területet ítélte Ausztriának. A helyzet azonban más volt, mint a többi elcsatolandó országrész esetén. Bár a lakosság kb. 70 %-a német volt a kérdéses területen, a vesztes Ausztriának nem volt számottevő fegyveres ereje, így a kijelölt területeken nem tudott olyan megszállást alkalmazni, mint a csehek vagy a románok, akik már 1918 vége óta berendezkedtek, annak ellenére, hogy a magyar adminisztrációt helyükön kellett volna hagyniuk a fegyverszüneti megállapodások alapján.

A magyar hatóságok az osztrákoknak átadandó területet a háború, illetve a „békekötés” után nem hagyták el, továbbá a megszállásra kirendelt osztrák csendőri erőket a magyar felkelők megállították és a korábbi határra szorították vissza. Hosszadalmas diplomáciai kötélhúzás, a változó nemzetközi viszonyok között a „Rongyos Gárda” nevével fémjelzett nemzeti ellenállás végül is oda vezetett, hogy az érintett felek Velencében megállapodtak: Sopron és a környezetében fekvő kilenc falu népszavazáson dönthet hovatartozásáról. A szavazásra – a magyar karhatalmi erők távozását követően – nemzetközi rendfenntartó alakulatok felügyelete mellett 1921. december 14-16. között került sor. Az azóta „Hűség városának” is nevezett Sopron és környéke közel 66%-os eredménnyel⁴ döntött Magyarország mellett. Ez azt jelentette, hogy a helyi németység egy része is Magyarországra szavazott⁵.

Figyelemre méltó az is, hogy a határ végleges megállapítása során még további területek (10 falu, erdők, az Írott-kő mint határpont, stb.) tértek vissza az anyaországhoz⁶. A nehezen tető alá hozott csereegyezmény alapján 1923 márciusában alakult ki a végleges határ.

Az új tartomány beintegrálása nem ment egyszerűen. Így pl. egyház-igazgatási szempontból 1960-ig a győri és a szombathelyi megyéspüspök alá tartoztak a burgenlandi parókiák. Egészen elképesztő helyzeteket generált a közlekedési vonalak átvágása vagy éppen a hiánya. Így pl. az 1930-ban kötött ún. „péage szerződés” értelmében a Bécsújhely és Kismarton felől érkező osztrák szerelvények

TÖRTÉNELMI ÖNISMERETÜNK

áthaladhattak a soproni kiszögellésen és az osztrák utasok mentesültek a vámvizsgálat alól, a magyar utasok pedig Sopronból utazhattak Kőszegre az osztrák területen át a belföldi vonatokra irányadó feltételekkel. Szintén meglepő, hogy egészen 1937-ig a Trianon előtti magyar iskolai törvények voltak érvényben és hatályban Burgenland teljes területén.

Új keretek között

Burgenland önálló életképességét sokan vitatták. A 20-as, 30-as években a gazdasági válság, az alulfinanszírozás miatt sokan kivándoroltak és gondot okozott a hovatartozás bizonytalan (vagy inkább annak vélt) volta is. A csehek és szerbek nem tettek le a szláv korridorról és a magyar revíziós mozgalmak sem tekintették véglegesnek a helyzetet, bár korántsem élezték ki a kérdést úgy, mint a Felvidék vagy Erdély vonatkozásában. A tartomány felszámolása azonban olyan irányból érkezett, ahonnan talán senki sem számított rá. Az Anschluss⁷ (1938. március) után október 15-én hatályba lépő törvény, az ún. Gebietveränderungsgesetz megszüntette Burgenlandot és területét felosztotta Alsó-Ausztria (Niederdonau) és Stájerország – a két szomszédos Gau – között. 1945-ben a Burgenlandgesetz kimondta a tartomány újjáalakítását. Fejlődést csak az 1955-ös osztrák Államszerződés (BGBl. Nr. 152/1955) után, a szovjet megszállás alóli felszabadulás hozott, de ez lassú folyamatnak bizonyult. A Nyugat-Kelet határává vált térségben csak az aknazár, majd az elektromos jelzőrendszer átlépése után lehetett magyar földre jutni. Szinte minden gazdasági, családi és kulturális kapcsolat megszakadt. A burgenlandiak (Északon) figyelme Bécs felé fordult, már csak a munkaalkalom okán is. Az elvándorlás megakadályozása érdekében a 70-es évektől szövetségi gazdasági támogatás, ipartelepítés ösztönzése jellemezték a központi törekvéseket. Ausztria Európai Unió tagja (1995) után a tartomány jelentős EU-támogatást kapott mint az EU-átlagtól elmaradt térség.

A már említett Államszerződésben újraszabályozták a nemzetiségek jogait és egyenjogúságát. A 6. cikk rendelkezik az általános emberi jogokról, a 7. cikk a szlovén és a horvát nemzetiségek jogait rendezi, azonban a magyar és a cseh népcsoportokról (nemzetiségekről) nem tett említést.

Az 1976-ban elfogadott Az 1976-os osztrák népcsoporttörvény (Bundesgesetz über die Rechtsstellung der Volksgruppen in Österreich /Volksgruppengesetz – VoGrG/ StF: BGBl. Nr. 396/1976) már megnevezi a magyar és a cseh népcsoportokat is. A 3. § 2. bek.-e ún. népcsoporttanácsok létrehozását javasolja. A törvény értelmében a Népcsoporttanács (Volksgruppenbeirat) tagjai olyan osztrák állampolgárok lehetnek, akik parlamenti képviselővé választhatók, és elvárható tőlük, hogy képviselik a népcsoport érdekeit. Az eredetileg csak a burgenlandi magyarokra vonatkozó törvényt 1992-ben kiterjesztették a bécsi magyarokra is, a tagok számát pedig 1993-ban 8-ról

16-ra emelték. Szépségpötty, hogy a Népcsoporttanács tagjai nem demokratikus választással, hanem kinevezéssel kerülnek pozíciójukba, és a tagok között az országos pártok nem magyar jelöltjei is helyet kapnak.⁸ A Népcsoporttanács csak tanácsadói joggal rendelkezik: javaslatokat nyújthat be a kisebbségi magyarság helyzetének javítására. A Népcsoporttanács feladata a kisebbségnek jutó állami pénzügyi támogatások elosztása is. Nincs állandó székhelye, üléseit változó helyszíneken tartja.

A 2000-ben kiadott topográfiarendelet (Topographieverordnung – Burgenland, BGBl. II Nr. 170/2000) jelenti a magyar nyelvű helységnévtáblák kihelyezésének jogi alapját Burgenlandban. Ennek megfelelően kétnyelvű helységnévtáblák találhatók Alsóór, Felsőór, Felsőpulya és Órisziget határában. Ezek a településeken a hivatali nyelvtörvény alapján a magyar nyelv 2000-től a hivatalokban is használható. A nyelvtörvény 2011-es tervezett változtatása indulatokat váltott ki szerte Ausztriában a nemzetiségek-lakta vidékeken.⁹

A burgenlandi ORF televízió 1990 óta, immár évi hat alkalommal „Adj’ Isten, magyarok!” címmel félórás műsort sugároz. 2002-től Osztrák Rádió burgenlandi stúdiója napi 5 perces műsort sugároz a magyar kisebbség számára, vasárnaponként pedig 25 perces magyar nyelvű műsort ad.

Az oktatás helyzete

Ausztriában az alkotmányos szabályozások szintjén található a hat hivatalosan is elismert népcsoport oktatásával kapcsolatos jogi szabályozás. A tartományi jogalkotás tartalmazza a részletszabályokat.¹⁰

Az 1995-ben hatályba lépett burgenlandi óvodatörvény (LGBl. Nr. 63/1995), és módosításai (LGBl. Nr. 47/1996; LGBl. Nr. 55/1999; LGBl. Nr.32/2001.) a kétnyelvű nevelést szabályozza a bölcsődékben, óvodákban, napközi otthonokban. Felsőór, Alsóór, Órisziget és Felsőpulya körzetében a magyart „második óvodanyelvként” írja elő. A magyar nyelv tanulását az óvodai nevelésben egész Burgenlandban, a nem autochton településeken is lehetővé teszi a törvény, ha a szülők 25 százaléka igényli.

A burgenlandi kisebbségi oktatási törvény (BGBl. Nr. 641/1994.) és módosítása (BGBl. Nr. 136/1998) a tartományban élő magyarok, horvátok és romák oktatási jogait szabályozza elemi iskolai szinttől az érettségiig. Ennek alapján megszűntek a lakosság arányszámán alapuló censusokon nyugvó százalékos kötöttségek. A törvény alapján Burgenland bármely településének iskolájában oktatható a három népcsoportnyelv. Erre akkor van lehetőség, ha megvan az osztályok vagy csoportok beindításához szükséges, törvényben előírt jelentkezői létszám. A törvény az elemi iskolákban (Volksschule) a szabadon választott nyelvtanuláson túl lehetővé teszi a kétnyelvű (magyar/német vagy horvát/német) oktatást, illetve a csak kisebbségi nyelvű (csak magyar/horvát) iskolák/osztályok létrehozását – a heti hat órában kötelező

a német nyelv tanítása mellett. Középiszkolai szinten csak kétnyelvű oktatás lehetséges¹¹. A jogszabály kimondja, hogy a szülők a kétnyelvű bizonyítvány kiállítását kérvényezhetik. A magyar-német és a horvát-német kétnyelvű iskolákban/osztályokban a tanrend a kisebbségi és többségi nyelv „lehetőség szerinti” egyforma alkalmazását írja elő¹².

A törvény nem feledkezik meg a tanerők képzéséről/továbbképzéséről, s tartalmazza ennek módozatait. A kétnyelvű tanintézeteknél elhelyezkedni kívánó tanároknak az Kismartoni (Eisenstadt) Pedagógiai Akadémián (Pädagogische Hochschule Burgenland) folytatott tanulmányaik során külön magyar (horvát) nyelvi képzésben és óvodai/iskolai gyakorlaton kell részt venni. Akik már rendelkeznek óvodapedagógusi vagy tanítói diplomával, azoknak a nyelvi és speciális módszertani tárgyakból kiegészítő vizsgát kell tenniük. A Főiskola a 2012-ben is hirdet kétnyelvű iskolákban való magyar oktatásra jogosító tanfolyamot és vizsgát¹³. A szakmai színvonal biztosítása érdekében Tartományi Iskolatanácson belül külön főosztály működik a kisebbségi oktató- és nevelőmunka koordinálására.¹⁴

Burgenlandban pl. a 2008/2009-es tanévben 2566 diák tanulta a magyar nyelvet a két tannyelvű oktatási formában (ez azt jelenti, hogy minden tantárgyat két nyelven, magyarul és németül is tanítanak párhuzamosan), valamint idegen nyelvként. Alsóórben és Óriszigeten működik kétnyelvű elemi iskola, és nyolc másik település elemi iskolájában indult kétnyelvű osztály, vagy tanulnak a gyerekek magyart kötelező jelleggel. Sokan szabadon választott formában tanulják a magyar nyelvet heti 1–3 órában jegykötelezettség nélkül: a tartomány 65 elemi iskolájának 1078 tanulója él ezzel a lehetőséggel.

Az 5-8. osztályosok számára nyitva álló ún. Polgári iskolákban (Hauptschule) is fennáll a lehetőség arra, hogy a diákok szabadon választott tantárgyként tanulják a magyar nyelvet.

A gimnáziumokban összesen 250 diák tanul magyarul, ebből 167 gyerek a Felsőöri Kétnyelvű Szövetségi Gimnázium (Zweisprachiges Bundesgymnasium Oberwart - ZBG) tanulója, míg a többiek szabadon választott tantárgyként tanulják a nyelvet. A Szövetségi Gimnázium 1992-ben nyitotta meg kapuit kísérleti jelleggel. Itt a magyart nemcsak idegen nyelvként, hanem az oktatás nyelveként is használják. Egyszerre két népcsoport – a horvátok és magyarok – oktatási igényeit elégíti ki az intézmény nyolcosztályos gimnáziumi keretek között. Az intézményben párhuzamosan magyar-német és horvát-német kétnyelvű oktatás folyik. A magyart tanulók létszáma a rendszerváltás után, valamint Magyarország Európai Unióba való belépése óta folyamatosan nő. A gyerekek a matematika, német, informatika és idegen nyelvek kivételével minden tantárgyat két nyelven sajátíthatnak el, míg magyarul heti négy órában folyik az oktatás.¹⁵

Bár Burgenlandban – a már említett betelepüléseknek köszönhetően – megnőtt az magyarok létszáma, de ne feledjük, hogy a fentiekben részletezett oktatási jogok csak a burgenlandiakat illetik meg. További problémát jelent, hogy az osztrák jogrendszer az ún. elismert népcsoportokhoz – nemzeti és etnikai kisebbségekhez – tartozókat olyan osztrák állampolgárokként határozza meg, akiknek az anyanyelve nem német és akik sajátos népi hagyományokat ápolnak. Ugyanakkor a nemrégiben betelepült magyarok nagy része nem rendelkezik osztrák állampolgársággal és ez az anyanyelvi oktatás szempontjából azt eredményezheti, hogy nem jogosultak igénybe venni a kedvezményeket.

A fentiek alapján a tartományból elköltözött kisebbségi magyarok elveszítik jogukat gyermekeik magyar iskoláztatására. Ez alól csak Bécs kivétel, de a kedélyes császárváros sem rendelkezik a szó klasszikus értelmében vett, magyarul is oktató, iskolahálózattal. Bécsben a helyi magyarság különböző szervezeteit összefogó és azok hivatalos képviselőjét ellátó ernyőszervezet, az Ausztriai Magyarok Központi Szövetsége által működtetett Bécsi Magyar Iskola és a 71. számú Széchenyi István Cserkészcsapat foglalkozásai biztosítanak lehetőséget a magyar nyelvű kultúra ápolására és elsajátítására. Napjainkban a gyerekek (kb. 100-an) óvodától, az érettségiig öt korcsoportban részesülhetnek magyar-oktatásban, szombati iskola keretében, kéthetenként, három tanóraban.¹⁶

Egyébként ugyanezzel a helyzettel szembesülnek Ausztriában a karintiai szlovénok vagy burgenlandi horvátok is, ha a tartományukból elköltöznek.

Bár nem közoktatási feladatokat lát el, de mégis fontos a Collegium Hungaricum épületében működő Bécsi Magyar Iskolaegyesület megemlézése, amely jelentős részben saját felnőttoktatási tevékenységéből tartja fenn magát. Az Egyesület az osztrák miniszterelnöki hivatal és a Magyar Köztársaság Szülőföld Alapja támogatásában is részesül, illetve kisebb részben a szülők anyagi hozzájárulásával működik¹⁷.

Asszimiláció vagy új települési hullám?

A népességi mutatók, mint azt megszokhattuk, nem éppen kedvezőek reánk nézve. Burgenland Tartomány lakosságának döntő része német, 5,9%-a horvát (a burgenlandi horvátoknak egyébként saját dialektusuk van, az ún. gradistyei nyelv). A tartományban 2,4% a magyarok aránya. Az 1981-es népszámlálási adatok szerint 4147 fő vallotta magát magyarnak (magyar nemzetiségűnek) vagy olyannak, aki beszéli a magyart és magyar származásának tartja magát. Ugyanakkor 1991-ben 6763 magyart mutatott a népszámlálás. Az ausztriai magyarok jelenlegi számára vonatkozóan a hivatalos adatok nem adnak pontos útmutatást. Az osztrák statisztikai hivatal adatai szerint 23 ezer magyar állampolgár él Ausztriában, ebből háromezer Burgenlandban és hétezer Bécsben. 2001-ben a nemzetiség helyett már a nyelvismeretre rákérdező népszámláláson mindösszesen 21

TÖRTÉNELMI ÖNISMERETÜNK

ezer osztrák állampolgár mondta magát magyarul beszélőnek (közel ötezen Burgenlandban és tízezen Bécsben), de helyi becslések ennél nagyobb lélekszámot támasztanak alá¹⁸. 2001-ben, a legnépesebb magyarlakta településeken a magyarok száma és aránya a következőképpen alakult: Felsőőrön 1169 fő (17,5%), Alsóőrön 521 fő (54%), Felsőpulyán 603 fő (22%), Óriszigeten 233 fő (81%) magyar élt.

2011-ben a burgenlandi magyar és horvát népcsoportok múltjáról és jövőjéről tartottak tudományos konferenciát az Ausztriai Magyar Egyesületek Központi Szövetsége szervezésében, annak apropóján, hogy kilencven éve jött létre Ausztria legfiatalabb tartománya a Magyarországtól elcsatolt nyugati területekből. Az előadók között volt a burgenlandi származású Gerhard Baumgartner történész (Grazi Egyetem), aki annak a meggyőződésének adott hangot, hogy bár a magyar nyelv megmarad Burgenlandban, de a burgenlandi magyar kultúra jellegzetességei veszélyben vannak¹⁹. Az elmúlt évtizedek kedvező fejleményeként értékelte ugyanakkor, hogy a rendszerváltás után Magyarországról megindult egyfajta betelepülés, az elmúlt húsz évben legkevesebb húszezren költöztek Magyarországról Ausztriába, főleg Burgenlandba. Ennek következtében Burgenlandon belül is megváltozott a magyar lakosság aránya.

Összefoglalás

A jelek szerint a burgenlandi magyarság az utolsó percben megmenekült a teljes megsemmisüléstől. Ugyanakkor látni kell, hogy a biztató számok mögött elsősorban az erőteljes betelepülési hullám áll. Amíg a két ország között gazdasági szempontból ekkora űr fog tátongani, addig további magyar térfoglalást prognosztizálhatunk. Az osztrák állam nem tekinthető különösebben bőkezűnek a burgenlandi nemzetiségeket illetően, de intézkedései, illetve az évtizedek alatt kialakított jogi környezet összességében megüti azt a mércét, amely elegendő az önazonosság megőrzéséhez. Ausztria ugyanakkor védőhatalmi státussal rendelkezik a Dél-Tirolban élő és ott széles körű területi autonómiát élvező németek vonatkozásában, így ezért sem engedheti meg magának, hogy szűkítse a nemzetiségek megmaradását célzó szabályozást és a nemzetiségek hátrányára változtasson a mindennapok gyakorlatán.

Bibliográfia

¹ (Komitat Pressburg (Pozsony vármegye), Komitat Wieselburg (Moson vármegye), Komitat Ödenburg (Sopron vármegye) és Komitat Eisenburg (Vas vármegye).

² Így amikor az új – sosemvolt – tartomány számára székhelyet kerestek csak nagy nehezen „találták” meg Kismartont az Esterházyak ősi fészket. Jó eséllyel indult Savanyúkút, vagy Pulya is.

³ Jankó Ferenc – Tóth Imre: Változó erővonalak Nyugat-

Pannóniában. Savaria University Press – Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar – Nemzetközi Regionális Gazdaságtani Intézet, Szombathely – Sopron 2008. 111. p.

⁴ 26900 szavazásra jogosult közül 24063-an járultak az urnákhoz és 15334-en szavaztak Magyarország mellett.

⁵ Brennbergbánya, Ágfalva, Balf, Fertőboz, Fertőrákos, Harka, Kópháza, Nagycenk, Sopronbánfalva

⁶ Így maradt magyar fennhatóság alatt pl. Pornóapáti.

⁷ Az Anschluss után tartott népszavazáson 169.775 igen és 63 nem szavazat mellett támogatta a lakosság a Német Birodalommal való egyesülést.

⁸ A szervezet 16 tagja közül 8 a bécsi és alsó-ausztriai, 8 a burgenlandi magyarok képviselője. Másrészt 8 tagot az ausztriai magyar kulturális egyesületek jelölnek, 4-en két osztrák párt, az Osztrák Néppárt (ÖVP) és az Osztrák Szociáldemokrata Párt (SPÖ) delegáltja, 4 személyt pedig a katolikus és protestáns egyházak jelölnek. A Népcsoporttanács tagjelöltjeinek kinevezését a mindenkori osztrák kormány hagyja jóvá. A Magyar Népcsoporttanács összetétele: Elnök: Deák Ernő (nyugalmazott történész, a Bécsi Napló főszerkesztője, az Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetségének elnöke); Két burgenlandi és a két bécsi pártdelegált: Sabine Bozecski (községi tanácsos, ÖVP), Peter Florianschütz (járás tanácsos, Bécs, SPÖ), Matthias Seper (községi tanácsos, ÖVP), Steiger Miklós (községi tanácsos, Felsőőr, SPÖ); A nyolc kulturális egyesületi tag: Cserján Károly (Bornemissza Társaság/Munkásegylet), Deák Ernő (Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége), Horváth Günther (Alsóőri Média- és Információs Központ, UMIZ), Kulmann Ernő (Közép-Burgenlandi Magyar Kultúregyesület), Friedrich Oberhofer (Ausztriai Független Magyar Kultúregyesületek Csúciszervezete), Plank József (Burgenlandi Magyar Kultúregyesület), Smuk András (Ausztriai Magyar Egyesületek és Szervezetek Központi Szövetsége), Somogyi Attila (Burgenlandi Magyarok Népfőiskolája); Az egyházak képviselői: Kelemen Anton (katolikus egyház – Felsőpulya), Mezmer Ottó (református egyház – Órisziget), Németh Balázs (evangélikus egyház – Bécs). (http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_N%C3%A9pcsoporttan%C3%A1cs)

⁹ A Karintiai Szlovénok Tanácsa szerint a parlamentbe beterjesztett módosítási javaslat nem egyezett meg azzal a memorandummal, amelyet a tartományi kisebbségi vezetők, Karintia tartomány miniszterelnöke és a kormány áprilisban aláírtak. A tanács hiányolta a szövegből a memorandumnak azt az elemét, miszerint a települési önkormányzatok a jövőben további kétnyelvű földrajzi megnevezések használatáról dönthetnek, a törvényben előírt eseteken felül is. A testület emellett nehezményezte azt is, hogy – mint mondták – nem vették figyelembe a javaslataikat. Burgenlandi szervezetek is kifejezték aggodalmukat és a magyar Kormányhoz fordultak segítségért.

¹⁰ Szoatak Szilvia: A magyar nyelv helyzete Ausztriában. Korunk 2009. Február. http://www.szorvany.hu/_userfiles/

o l v a s n i v a l o k /
szotak_szilvia_a_magyar_nyelv_helyzete_ausztriaban.pdf

¹¹. A kisebbségi osztályok létszámát a törvény 20 főben maximalizálta. Egy magyar nyelvet tanuló csoport több osztályból is létrejöhet. Ennek megfelelően az elemi iskolában magyar nyelvű osztály indításához 7, külön csoportéhoz 5 fő jelentkezése szükséges. Felső tagozaton és szakmunkásképzőben 9 fővel indulhat kisebbségi osztály, 5 fővel csoport. A nyolcosztályos gimnázium első négy évfolyamában 12 fő szükséges egy osztály beindításához.

¹². „nach Möglichkeit in annähernd gleichem Ausmaß” (Csizsár Rita: Gondolatok a burgenlandi magyar kisebbség anyanyelvi oktatásáról Iskolakultúra 2007/6–7. 140. p

¹³. <http://www.ph-burgenland.at/Startseite.31.0.html?&L=2>

¹⁴. Szoták Szilvia: i.m. 2-5.p.

¹⁵. <http://orvidek.ewk.hu/orvideki-kisokos>

¹⁶. Koleszár Ildikó: Határon innen – határon túl. Tanévkezdés a Bécsi Magyar Iskolában. Bécsi Napló, 2005. szeptember-október, 2.

¹⁷. Az iskolaegyesületben és az Ausztriai Magyar Szervezetek és Egyesületek Központi Szövetségének szervezésében működő Bécsi Magyar Iskolában együtt összesen mintegy háromszáz gyerek részesül iskolarendszeren kívüli magyar nyelv- és kultúraoktatásban

¹⁸. Ugyancsak a 2001-es népszámlálás feldolgozott adatai szerint az Osztrák Köztársaság területén 40 583 személy jelölte meg használati nyelveként a magyart is. Ezzel a magyar népcsoport lélekszámban a legnagyobb kisebbséggé nőtte ki magát, megelőzve az Ausztriában hivatalosan elismert karintiai és stájerországi szlovéneket, burgenlandi horvátokat, romákat, bécsi szlovákokat és bécsi cseheket.

¹⁹. <http://volksgruppen.orf.at/magyarok/aktualis/stories/154797/>

JÓZSEF ATTILA

MIKOR AZ UCCÁN ÁTMENT A KEDVES

Mikor az uccán átment a kedves,
galambok ültek a verebekhez.
Mikor gyöngéden járdára lépett,
édes bokája derengve fénylett.

Mikor a válla picikét rándult,
egy kis fiúcska utána bámult.
Lebegve lépett - már gyúlt a villany
s kedvükre nézték, csodálták vígan.

És ránevettek, senki se bánta,
hogy ő a szívem gyökere-ága.
Akit ringattam vigyázva, ölben,
óh hogy aggódtam - elveszik tőlem!

De begyes kedvük szívemre rászállt,
letörte ott az irigy virágszált.
És ment a kedves, szépen, derűsen,
karcsú szél hajlott utána hűsen!

JÓZSEF ATTILA

ALTATÓ

Lehunnya kék szemét az ég,
lehunnya sok szemét a ház,
dunna alatt alszik a rét -
aludj el szépen, kis Balázs.

Lábára lehajtja fejét,
alszik a bogár, a darázs,
velealszik a zümmögés -
aludj el szépen, kis Balázs.

A villamos is aluszik,
- s míg szendereg a robogás -
álmában csönget egy picit -
aludj el szépen, kis Balázs.

Alszik a széken a kabát,
szunnyadozik a szakadás,
máma már nem hasad tovább -
aludj el szépen, kis Balázs.

Szundít a lapda, meg a sip,
az erdő, a kirándulás,
a jó cukor is aluszik -
aludj el szépen, kis Balázs.

A távolságot, mint üveg
golyót, megkapod, óriás
leszel, csak hunyd le kis szemed, -
aludj el szépen, kis Balázs.

Tüzoltó leszel s katona!
Vadakat terelő juhász!
Látod, elalszik anyuka. -
Aludj el szépen, kis Balázs.

RINGATÓ

Holott náddal ringat,
holott csobogással,
kékellő derűvel,
tavi csókolással.

Lehet, hogy szerelme
földerül majd mással,
de az is ringassa
ilyen ringatással.

BÁCSALMÁSI ISTVÁN

AZ ISMÉTLŐDŐ MÚLT

Az innsbrucki utolsó hónapjaink eseményei nemcsak kétségessé tették a „keserű bús magyarság” sorsának Nyugat felől felderülést ígérő jellegét, amelyet Ady és társai hagytak ránk, de a hazától való teljes elszakadás félelmét is a napok gyötrelmévé változtatták. Amikor aztán az elszakadás bekövetkezett és az orosz-osztrák békeszerződés értelmében kiutasítottak bennünket, mi Kanadába jöttünk. Sokan nem lettünk „ki-kivándorlók”, de tovább „menekültünk”. A hazamenetel reménye azonban tovább élt bennünk és melegítette a magyar lelkeket, szíveket.

Az 1956-os forradalom eseményei, a magyar haza népének új tragédiája azonban nem hazatérőket, hanem még több menekültet adott szerencsétlen népünknek. Az orosz hadsereg álomszerű kivonulása a magyar forradalom elől először a reményeket élesztette, de Eisenhower elnöknek az oroszokat megnyugtató nyilatkozata után, Amerika fegyvertársa újra megszállta az országot. Most a Kádár kormány képében tiporták le a magyar szabadságot és tették fogollyá a magyarokat. Évtizedekre. Otthon is, az emigrációban is megkezdődött a tragikus következmények levonása. Sok fiatal család lett politikai menekült, mi pedig, a már évek óta kanadai magyarok, hozzáálltunk az új menekültek fogadásához. A kanadai Vörös kereszt megbízottjaként több magyar Bécsbe repült, hogy tolmácsoljon vagy más úton segítse a Kanadába készülő magyarokat. A kanadai kormánykörök segítőkész magatartása jól eső meglepetés volt és elfeledtette az üzleti számítottágot, amiben nekünk részünk volt.

Vaszary Rózsa, a Vörös kereszt egyik megbízottja és nekünk jó barátunk, telefonált Bécsből és kérdezte, hogy elfogadnánk-e két kislányt, talán 8 – 10 évesek, hogy amikor megérkeznek, a szülők szabadabban nézhessenek munka után. Mi igent mondtunk és amikor a család Torontóba érkezett, a kislányok azonnal hozzánk költöztek. Talán egy hónap sem kellett és mindkét szülőnek sikerült jó munkát találnia, de addig a kislányok a mi gyerekeink mellett családunk tagjaivá lettek. A jó barátság, ami a két család között akkor kialakult, egyike volt az egy egész életre való kapcsolatoknak. Bizonyára ez megisméltódott több, az új és a már itt letelepedett, kanadai magyar családok között. Heti újságjainkban megjelent cikkek, a torontói rádió magyar adásában elhangzott előadások - noha más formában - éppen úgy a szükséges segítség jelei voltak. Igyekeztünk új és több kapcsolatot találni a kanadai újságokkal és szervezetekkel és ismertettük a magyar eseményeket. Nem tudtuk elviselni, hogy a nagyhatalmak büntetlenül folytathassák tovább azt a háború alatt kialakult politikát, amiben senki másra nem voltak figyelemmel, csak önmagukra és önmaguk háborús érdekeire.

A demokratikus és parancsuralmi önérdék azonosságának bemutatása valószínűleg nem volt jó hatással

néhány politikusra, de a lakosság nagy részénél elérte azt, hogy nagyobb figyelemmel kísérjék a kormány külpolitikáját. Ezeknek a kiigazításoknak és a magánúton, barátok között elterjesztett igazságoknak teljes és igaz hatását a politikai vezetőkre talán sohasem tudja meg a világ, de mi hiszünk abban, hogy eredményesek voltunk, mert sikerült sok kanadai polgár magyarságról kialakult véleményét megváltoztatnunk.

Az új tapasztalatok nagyban segítettek bennünket is véghez vinni több józan és nehéz döntést, amit gyermekeink érdekében meg kellett tenni. Én például tudtam, hogy az addig örömmel végzett munkámat hosszú lejáratra is biztosabb és jövedelmezőbb állásra kell cserélnem. Ezt a lépést mindaddig halogattam abban a reményben, hogy hazamegyünk. Akkor azonban a „hosszú lejárát”, sőt a „végleges” lett az új átgondolások központja. Akkor döbbsentem rá, hogy a hazamenetelre már nincsen lehetőségünk. Ezért kértem és kaptam fogadást a torontói egyetem tanári főiskola dékánjától, hogy közvetlenül megismerhessem lehetőségét a kanadai, pontosabban az ontariói tanári oklevél megszerzésének. A beszélgetés igen szívélyes volt, majdnem egy óra hosszat tartott és a hallottak után azonnal jeleztem is felvételre a legközelebbi nyári tanfolyam első szakaszára. A felvétel biztosítva volt, s mert a tanfolyam pár nap múlva már kezdődött is, az akkor még meglevő munkám befejezése volt a következő lépés.

Az akkor már hét éves gyári munkát felmondtam - és mert a kilépés önkéntes volt -, semmi anyagi kielégítést nem kaptam. Feleségem, mint szükség esetében eddig mindig, most is azonnal új és az eddiginél több munka után nézett, varrt, takarított és továbbra is ellátta négy gyermekünket. Bizonyos vagyok abban, hogy édesanyjuk miatt gyermekeink egyszer sem szenvedték meg a ránk szakadt sűrűbb időket. Klári munkájának kezdetét és végét az órák mutatóival sosem lehetett mérni. Amit én tudtam segíteni a következő hónapokban, nem volt több, mint a hétfői kertészkedés csurgó, csöppenő centjei. Viszont az is tudott volt, hogy a tanári pálya, a Collegium második és befejező szakasza és a végleges oklevél megszerzése és minden egyéb, amit a jövő hoz, ennek az első tanfolyamnak sikerétől függött. Nekem ezt kellett biztosítani. Sikerült is.

Az első nyári tanfolyam elvégzése és az ideiglenes oklevél megszerzése után a szokásos módon megindult az álláskeresés. Pályázatomra az első választ Ontario keleti feléből az egyik középiskola igazgatójától kaptam. Autóm nem volt és ezért a megadott napon és időben, néhány órás vonatozás után az iskolában találkoztam az igazgatóval. Kellemesen elbeszélgettünk, kikérdezett mindenről, amit tudnia kellett és nekem is lehetőségem volt arra, hogy megismerhessek minden szükségeset az iskoláról, a tanári karról, az én tantárgyaimról, sőt pár kedves leírást kaptam az iskolaszékről és a kis közösségről is. Úgy éreztem, hogy jó lesz itt tanítani, ide költözni. Beszélgetésünk végén és a

szokásnak megfelelően átmentünk az Iskolaszék elnökéhez, a helyi orvosok egyikéhez, hogy bemutasson. Nevem meghallása után a kedves Doktor csak ennyit kérdezett: „Mondja, hány kanadai katona megölésében volt része”? Nem tudom, én sápadtam el vagy az igazgató vörösödött el jobban e durvaságon. Hogy megakadályozzam a szerencsétlen igazgatót, gyorsan válaszoltam, de csak annyit, hogy „Doktor úr, ha ismerné a háború történetét, tudná, hogy kanadai és magyar katonák nem harcoltak egymás ellen”. Az utolsó hangok azonban már az ajtóban hangzottak el. Mentem ki a szobából, a házból, amilyen gyorsan csak tudtam s csak az utcán lassultam le, hogy meglássam, mit tesz az igazgató. Ő már futott utánam és zavartan kért bocsánatot és ígéretet tett, hogy egyik szomszéd közösségben ő keres állást számomra még mielőtt visszamennék Torontóba. Zavartsága, szégyene és ajánlata is őszinte volt. Megköszöntem neki és el is köszöntem tőle, hogy mielőbb megszakadhasson ez a kínossá vált találkozás. Mentem vissza a vonatállomáshoz. Úgy adódott viszont, hogy az igazgatóval később és többször is találkoztam szakgyűléseken, tanári összejöveteleken és kapcsolatunk mindig kedves és kellemes volt. Hozzá tehetem azt is, hogy olyan viselkedés, mint a doktoré volt, soha többet nem fordult elő velem Kanadában.

Szomorúan és letörten meséltem el a történeteket otthon is. Újra kezdődött a pályázat, a várakozás és a reménykedés. Hála a jó Istennek, nem kellett túl sokáig várnom. Újabb reményekkel felerősödve mentem, most autóbusszal a talán 60 – 65 kilométerre fekvő Bradfordba, ahonnan az újabb igazgatói meghívás jött. Az iskola igazgatója itt is nagyon kedves, segítőkész és kellemes ember volt. A beszélgetésünk is a most már ismert formában haladt a megegyezésig az állást, a tanmenetet, a fizetést illetően. Meglehetősen ideges lettem, amikor az iskolaszék elnökénél szükséges bemutatkozásra került szó. Az idegesség fölösleges volt. Az elnök, a helyi vaskereskedés tulajdonosa az igazgatóval egyformán barátságosan és kedvesen fogadott. Az állást megkaptam, de azzal a minisztériumi kikötéssel, amit a Collegiumból már ismertem, hogy az elsőség mindig a végleges oklevéllel rendelkező és alkalmas minősítésű, gyakorlott tanáré, egészen a pályázat utolsó napjáig. Ez természetesen láthatóan megzabolázta az örömeimet. Viszont az igazgató így búcsúzott tőlem: „csak készüljön Bradfordba. Nem hiszem, hogy én más megfelelőbb jelentkezővel találkoznék még.” Nem sokszor életemben, de akkor halkan dudolva utaztam hazafelé és alig vártam, hogy ezt a hírt is megoszthassam a családdal.

1958 szeptemberében megkezdtem a tanítást Bradfordban, Toronto ismert zöldsárga kertjének, a „Holland Marsh”-nak legfejlettebb kisvárosában. Hétezer lakos élt ott akkor, legtöbben írek, skótok, németek, lengyelek és sokan mások - igazi kanadai keveredésben. Sikerült egy nagyobb házat vennünk, amire szükség is volt, mert akkor, 56 után kijött szüleim is velünk voltak és pár hónap múlva

megszületett ötödik gyermekünk is. A ház eredeti tulajdonosa és építője egy nagy fatelep tulajdonosa volt, aki a két emelet téglája mögött felhasználta a rendelkezésére álló legszebb, legértékesebb faanyagot, építésben és díszítésben egyaránt. Mindannyian jól éreztük magunkat. A gyerekek az elemi iskolában és barátaikkal, mi pedig nem tapasztaltunk mást mint kedvességet, segítséget tanároktól és az ott lakóktól egyaránt. Mindenkitől akikkel kapcsolatba kerültünk. Az életünk nagyon nagyot változott.

A magyar templom túl messze volt ahhoz, hogy vasárnaponként oda menjünk. Még akkor is, amikor egy év múlva autót vehettem. Így a magyar rendezvények, a hétvégi magyar iskola, a magyar baráti kör is megszakadt. A munka is, a helység is megszakította az addig megszokott életmódunkat. Valóban Kanadába érkeztünk. Túl a bradfordi három éven, az egyetemi tanulmányok vagy a tanári tanfolyamok sora töltötte ki nyaraimat és befolyásolta életünket. Magyar nyelvű írásaim is évekre abbamaradtak. Az írásban is a szakma nyelve vette át az elsőséget. A család tagjai magyarul beszéltek egymással és éveken át még az asztal körül mindig. Más alkalom nem volt, ahol magyar szót hallottunk volna. Második iskolai évemben magasabb osztályokban és érettségire készülőkét is tanítottam. Ezzel az angol nyelv, bár nehezebb, de kielégítőbb lett.

Majd változott az iskolám, az iskolaszék is más lett, sőt Ontario is. A változások, amelyek akkoriban az iskola rendszerben elkezdődtek, szinte nyugdíjazásomig tartottak, és ezeknek a változásoknak York Region területén mindinkább végrehajtó részese lettem. Másra nem jutott idő. Dolgoztam, tanultam szüntelenül. Minden befektetés azonban többszörösen és jóságosan visszatért.

Végigmenni az elindult úton, sokszor kellett szembe nézнем azzal, hogy Bácsalmás hiányát Bradford nem pótolja és azzal is, hogy a költői meglátás, miszerint a magunk nyelvvel lehet csak lelkünkben vallani, bizony igaznak látszik.

BÉNI NYERGES OLGA AZ UTOLSÓ ELŐTTI SZÓ JOGÁN

KAPHATÓ TORONTÓBAN A
PANNÓNIA KÖNYVESBOLTBAN
300 St. Clair Ave. W., Toronto, Ontario
Magyarországon:

LÍRA KÖNYVÁRUHÁZAKBAN
FÓKUSZ KÖNYVÁRUHÁZAKBAN

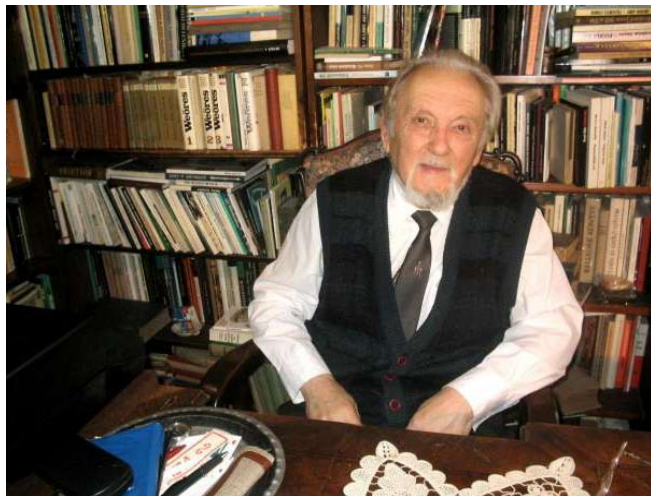

SZÉKELY FERENC

TALÁLKOZÁSOM FODOR SÁNDORRAL

„Szép életem volt sok sikerrel-örömmel, de kudarccal is”

2012. március 29-én, életének 85. évében Kolozsváron elhunyt a Csipike-mesék legendás szerzője, Fodor Sándor író, szerkesztő, fordító, akit magunk között vagy irodalmi berkekben mindig Fodorúrként emlegettünk. Őt a kommunista rendszerben is „uraztuk,” s Isten ments, hogy a neki szánt levélre „elvtársi” megszólítást írtunk volna, amit mások esetében néha „elkövettünk.”

Úr volt a szó legszebb és legnemesebb értelmében!

Erről halála előtt öt évvel, 2007. június 28-án győződtem meg, amikor kolozsvári barangolásom közben az az ötletem támadt, hogy keressem fel a lakásán, és személyesen köszönjem meg a pusztakamarási Sütő András-ünnepségre küldött őszinte, ünnepi hangú levelét. Ugyanezt tette 2002-ben is, amikor S. A 75. születésnapjára küldött jókívánásait előbb felolvasta a bukaresti rádió magyar adásában, majd baráti hangulatú levélben felhatalmazott engem, hogy kerítsünk alkalmat a pusztakamarási ismertetőre is, amit a református templomból való kijövetel után - jeles személyiségek előtt - a szülői ház tornácán oldottunk meg. Ott volt Pomogáts Béla, Markó Béla, Márkus Béla, Kató Béla, Csató Béla - mennyi Bélánk van! -, Kányádi Sándor, Farkas Árpád, Molnos Lajos, Kötő József, Sylvester Lajos, Bogdán László, Szép Gyula, Vetési László s még sokan mások. Levelének címe Pohárköszöntő volt s úgy időzítettük, hogy a Sütő-porta udvarán felállított sátorban felszolgáló finom mezősegi töltöttkáposzta előtt hangozzon el, tényleges pohárköszöntőként. (Előzetesen abban reménykedtünk, hogy saját maga fogja felolvasni-elmondani, de nem így történt. Mindkét levél bekerült az általam főszervezett ünnepségek emlékére kiadott kötetekbe, amiből egy-egy példány eljutott Fodor Sándorhoz is.)

Mikor bekopogtam kolozsvári lakására, rendkívül előzékeny és jószívű fogadtatásban részesültem. Vendéglátómat fölöttébb érdekelték a június 17-i ünnepség

részletei (Sütő András akkor lett volna 80 éves), a meghívottak, a találkozó ünnepi hozadéka, amelyre - bár nagyon kíváncszott - idős kora miatt nem tudott eljönni. S miközben felesége, a kedves Éva néni finom kéréjét szürcsölgettük, engedte, hogy fényképezzem (Éva néni is készített rólunk fényképet), megmutatta felesége festményeit, grafikáit, elmesélte, miért nem tartották szerencsésnek fiatal korában, hogy kötetait felesége képzőművészeti alkotásaival illusztrálja a kiadó. Most már sajnálja, hogy belement ebbe. Beszélte élete legnagyobb fájdalomáról, Évike lánya elvesztéséről, amit máig nem tudott feldolgozni, örökké ott lebeg lelki szemei előtt a tragédia, ami virágba borult lányával történt. Érdeklődéssel forgatta ajándékba vitt néprajzkötetemet, a székely humorral igen-igen megspékelt *Krumplitábornok sosem esett el c.* népi humort, igaztörténeteket, irodalmi anekdotákat tartalmazó kiskötetet.

- Ebből van a legkevesebb, a humorból - mondta, s a továbbiakban a humor „fontosságát” említette az élet szomorú alkalmainak feloldására. A kötetre nyomban kötetel választott: a polcra *Mária lábától a sündiszóállásig* című életrajzi regényét, amely 2005-ben jelent meg a csíkszeredai Hargita kiadónál. A kötetbe, ajánlasként, ezt írta: *„Székely Ferencnek tisztelettel, szeretettel: Fodor Sándor 2007. VI. 28.”* Elmondtam neki, hogy egy vidéki kisvárosban, Erdőszentgyörgyön élek, egy Iskolaközpont könyvtárát vezetem, ahol a gimnáziumi tanulók legtöbbször olvasott, mondjuk úgy, szó szerint ronggyá olvasott könyve a *Csipike*. Állításomat ráncokat kisimító apró mosollyal nyugtázta.

2007 ősszén, amikor közeledett a 80-hoz (dec. 7.), telefonon hívtam s elmondtam neki, hogy egy interjú szeretnék készíteni valamelyik erdélyi napilapba. Készségesen vállalta, hogy megírja a válaszokat, postázzam a kérdéseket, de előbb olvassam el Molnár Vilmos remek interjút, amely a Székelyföld 2007/ 7-es számában jelent meg. Megtettem. Mikor postáztam a kérdéseket, akkor jött rá, hogy a Molnár-interjúból kimaradt a fordítási tevékenységét érintő kérdés, márpedig - ő mondta - kb. 10.000 oldalt fordított, ami életének fontos részét képezte. Fölöttébb örvendett, hogy az én interjúmban tudott erről is beszélni, fordítói tevékenységére reflektálni. (Mellékesen jegyzem meg, hogy erdélyi közönyvtáraink polcain ma is számtalan vaskos kötetel találkozunk, amit Fodor Sándor tolmácsolt magyar nyelvre.)

Utolsó levelében, 2007. október 22-én, amikor postázta a levélinterjú kérdéseire adott feleletek gépiratát, a 20 kérdésre 21 választ küldött. A 21. ez volt: *„Elmondhatom: szép életem volt. Sok sikerrel-örömmel, de kudarccal is - és a legnagyobb fájdalommal is, ami embert érhet.”* Kísérő levelében pedig ezt írta: *„Mindenképpen köszönöm a velem való fáradozását. Megkérem azonban, ha lehet, találjon egy jó kérdést az általam utolsóként számozott válaszhhoz. És arra is megkérem, jelezze, elégedett-e a válaszaimmel. Önt - de kizárólag Önt - felhatalmazom, hogy ízlése szerint „húzzon”,*

ha szükségesnek látja a szövegeimből, de ne írjon beléjük semmit.(...) Baráti üdvözléssel, Fodor Sándor.”

Kérését, tőlem telhetően, teljesítettem. „Kerestem” egy kérdést, ami a marosvásárhelyi Népújságban megjelent interjú (2007. dec. 8.) címét is megadta: Szép élet - fájdalommal.

Neki ez adatott. Nyugodjon békében.

FODOR SÁNDOR

CSIPIKE A GONOSZ TÖRPE

I.

Csipike az erdőben élt.

Akkora volt, mint a kisujjam, és gyöngyvirágot viselt a kalapján. Az Óriásnagy Bükkfa odújában lakott, és mindenki szerette. Olyan kedves, szorgalmas törpét, mint ő, nem látott még a világ.

Kora hajnalban kelt. Forrás vizében egykettő megmosdott, tornázott egy sort, nehogy elhízzék, azután frissen munkához látott. Ellenőrizte a virágokat, eléggé illatosak-e, letörölte a levelekről, szirmokról a szélhordta virágpórt, mert minek az oda, majd egy fűszállal megcsiklandozta Madár csőrét.

- Nótát kérünk!

Madár felébredt, és trillázni kezdett.

Madártól egyenesen a Korhadozóbelű Vén Fenyőfához ment. Ott laktak a Vadméhek.

- Ébresztő, atyafiak!

A méhecskék hálásan visszazümmögtek neki, és kirepültek, hogy mézet gyűjtsenek.

Mókusék már ébren voltak. Vén Fenyőfa alsó ágán tornázott az egész család. Csipike szakértelemmel nézte őket egy darabig, majd elégedetten bólintott, utána belopakodott Sünékhez, akik jóízűen szundítottak; nemrég tértek nyugovóra, mert éjjeli műszakban járták az erdőt. Csipike megigazgatta rajtuk a takarót, és máris iparkodott kifelé, hogy idejében elkergesse Vadmalacot, az Ebadtát, Légyölő Galóca mellől.

- Nehogy megedd, ebadtája, mert nem jóízű, és ha mégis felfalod, majd nézheted magad utána! Figyeld csak meg az elrettentő példát!

Csipike néhány szürke legyet irányított Légyölő Galócára, hadd lássa Vadmalac, hogy nem a levegőbe beszél. Csakhogy Vadmalac, az Ebadta, másnap reggel is ott üldögélt Légyölő Galóca mellett. És harmadnap is. Mindennap. Csipike már erősen csóválta a fejét.

- Azt hiszem, Vadmalac, hogy példátlanul buta vagy - fakadt ki a türelmes Csipike, aki már azt sem tudta, honnan szerezzen elrettentő példát. Alig maradt már a környéken vállalkozó kedvű szürke légy.

Minekutána Vadmalac, az Ebadta elrettent a példától, és otthagya a mérges gombát, Csipike kigyalogolt az Erdei Tisztásra, ahol Kukucci, a Botfűlű, más néven Vakond Gazda

gondoskodott a friss túsokról. Csipike megszámlálta a legújabb halmocskákat, megvizsgálta, elég porhanyósak-e, majd Vöröshangyához ment, az időjárásjelentés végett. Vöröshangyáék jelezték a legpontosabban, hogy aznapra száraz idő várható-e vagy felhőátvonulás, néhány helyen futó esővel; náluk alig időzött Csipike - zavarta őt, hogy nem tudta megkülönböztetni egymástól Vöröshangyáékat. Valamennyit egyformának látta.

Reggelre ennyi elég is volt.

Csipike Nyúlhoz indult, Bokor felé.

- Csak semmi riadalom! - kiáltotta, amint megpillantotta Bokrot. - Én vagyok, Csipike! Mehetünk reggelizni.

Együtt sétáltak vissza az Óriásnagy Bükkfához, ahol már várta őket Madár. Legtöbbször madársóskát reggeliztek édesgyökérrel, amit Vadmalac, az Ebadta volt szíves kitérni nekik önkéntes munkával a sziklaodúból. Nyomatékuul még elcsemegéztek két-három borókamagot, utána szusszantak egyet. Megállapodtak abban, hogy mi lesz az ebéd, és Csipike visszament az Erdőbe. Még ki kellett jelölnie Harkály Mesternek a kopogtatásra alkalmas fákat. Ez hosszadalmas munka volt. Csipikének arra sem jutott ideje, hogy közben becsülettel megtízóraizzék. Siettében lábán állva kapott be két szem epret, majd szerénységre intette Szarvasbikát. Megmagyarázta neki, hogy amiért valakinek olyan példátlanul nagy szarva van, azért még nem kell annyira felválni, mert az nem szép. Példaképpen elmondta, hogy ismer olyanokat, akiknek legalább akkora szarvuk van, mint Szarvasbikának, mégis hallgatnak vele, mert szerények. Nem nevezte meg őket, nehogy irigységet támasszon Szarvasbikában. Szarvasbika megköszönte a lelki tanácsot, és egész nap sokkal szerényebben legelészett. Ezzel nagyjából el is telt a délelőtt. Csipike indulhatott vissza Nyúlhoz.

- Ne félj, mert én vagyok! - kiáltotta, amikor Bokor közelébe ért. Az ilyen előzetes figyelmeztetésre nagy szükség volt, mert ha Nyúl éppen bóbiskolásból riad fel, ijedtében úgy eliramodhatik, hogy szegény Csipike estig kóboroghat utána.

Nyúllal együtt ismét elballagott az Óriásnagy Bükkfához, ahol Madár már terített asztallal várta őket. Rendszerint tavalyi mogyoróból, csipkebogyóból, sárgarépbából és vadcsereznyéből lehetett válogatni. Utána Csipike szundított egyet, mert a törpenép így szokott a friss levegőn. Amikor felébredt, Csigabiga már várta új házának tervrajzával. Addig nem fogott hozzá az építkezéshez, amíg Csipike jóvá nem hagyta a tervet. Az új terv semmiben sem különbözött ugyan az előbbitől, Csipike mégis figyelmesen áttanulmányozta: mit lehessen tudni, hátha valami hiba csúszott a számításokba. Végül bólintott, és Csigabiga megkönnyebbült sóhajjal látott munkához.

Késő délutánra járt, amikor Csipike leballagott a patak partjára: ilyenkor indulnak lepkevadászatra Pisztrángék, és irányítani kell a viziforgalmat, nehogy egymásnak menjenek

a nagy összevissza cikázásban. Felkapaszkodott a Nagy Kőre, onnan mutogatta, merre szabad az út, merre több a lepke. Még így is előfordult néha, hogy egy-egy kövőbb molypillére kettő is felugrott - persze egyik sem tudta elkapni. Ilyenkor Csipike jót nevetett:

- Látjátok, ha nem figyeltek rám?

Mire Pisztrángék jóllaktak, Csipike megéhezett. Elsétált a Korhadozóbelű Vén Fenyőhöz.

- Hogy ment a munka, atyafiak?

Vadméhek megköszönték a szíves érdeklődést, és három csepp friss mézet cseppentettek egy bükkfalevélre: legyen szíves, kóstolja meg, minőségi szempontból jó-e a mai hozam?

Jó volt. Kitűnő. Hanem igyekezni kellett, nehogy Madár elszomszédolja az időt és elfelejtse kellőképpen búcsúztatni a napot. Azután az alkonyati szúnyogzűmmögésről gondoskodott Csipike, és felébresztette Bagoly doktort, legyen szíves, induljon betegeihez. Az erdő népe ugyanis nappal mindenfelé szertekóricál, még a betegje is, ezért Bagoly doktor - akárcsak Sünék - kénytelen éjszakai váltásban dolgozni. Egyébként Sünékhez is be kellett kukkantania, hogy figyelmeztesse: mielőtt elindulnának, hagyják rendben a lakást, mert ugye milyen jó, ha munka után kellemes, rendes otthon várja őket. Mire jól bealkonyult - Csipike, megfelelő figyelmeztetés után - megjelent Nyúl. Rendszerint édes vacsorát hozott. Nyúl hiába magyarázta Csipikének, hogy ne hámozza, mert a héjában van a vitamin. Madár ráadásul egy-egy szem málnával, szederrel kedveskedett Csipikének.

Ezután a kedves törpecske szép álmokat kívánt Nyúlnak és Madárnak, meghagyta nekik, takarózzanak jól be, az odújába bújít, tett-vett egy kicsit és lefeküdt.

Nagyjából így teltek Csipike napjai, kivéve a téli hónapokat, amelyeket végigaludt. Ha esős idő járta, behúzódott a Nagy Keserűlapi alá, és gyönyörűsége mesékkel szórakoztatta Madarat és Nyulat. Vasárnaponként, ha kirándulók járták az erdőt, kevesebbet mutatkozott, de nem bánta, mert Madár finom morzsákat hordott neki a kirándulók elemőziájából.

Egyetlen dolog bántotta Csipikét - egy kicsit. Szeretett volna - valamivel, bár egy fél ujjnyival - nagyobb lenni. Minden este megmérgetkezett, ami az Erdőben nagy szó, mert fű, fa, bokor mindig nő, azokhoz hiába mérné magát, centimétere pedig nem volt. Egy régi leomlott vadászlaknál talált egy kilincset, azt szederindára kötözte, és Nyúl segítségével hazavonszolta. Nagy ügyel-bajjal becipelte odújába, és a falnak támasztotta. Arra gondolt, hogy a kilincs nem nő, és hozzá mérte magát nap mint nap. Sajnos azonban növekedést nem észlelt, amiért is kezdett haragudni a kilincsré. Titokban azzal gyanúsította meg, hogy alattomos kilincs léteire növekedni kezdett, csak azért, hogy őt bosszantsa. Ha emiatt nagyon elszomorodott, Madár és Nyúl vigasztalta meg.

- Egyet se búsulj, Csipike. Igaz, hogy kicsi vagy, de daliás.

- Ez nálam megvan - bölintott elégedetten Csipike. Az alakjára roppant kényes volt.

Nem is lett volna semmi baj, ha a véletlen össze nem hozza Kecskébékával.

IN MEMORIAM BECK GYÖRGY - TEDDY

A Független Újságírók Szövetsége megrendülten értesült kedves tagjának, Beck Györgynek a haláláról. Tudtuk, hogy súlyos beteg, de az ember mindig reménykedik. Egy tiszta szívű, "igaz magyar" embert veszítettünk el, aki utolsó percéig fáradhatatlanul végezte munkáját a hiteles, nemzeti újságírás érdekében.

Tudjuk, hogy "Teddy" őrző szemével, féltő aggodásával segíti odafönről is e megfáradt, beteg kis Hazát.

Drága Teddy! Emlékedet szívünk mélyén őrizzük!

A FÚSZ Elnöksége

Nyugodjék békében!

JÓZSEF ATTILA

KOPOGTATÁS NÉLKÜL

Ha megszeretlek,
kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám,
de gondold jól meg.

Szalmaszákomra fektetlek,
porral sóhajt a zizegő szalma.
A kancsóba friss vizet hozok be néked,
cipődet, mielőtt elmegy, letörlöm,
itt nem zavar bennünket senki,
görnyedvén ruhánkat nyugodtan foltozhatod.

Nagy csönd a csönd, néked is szólok,
ha fáradt vagy, egyetlen székemre leültetlek,
melegben levetthetsz nyakkendőt, gallért,
ha éhes vagy, tiszta papírt kapsz tányérul,
amikor akad más is.

Hanem, akkor hagyj nékem is,
én is örökké éhes vagyok.

Ha megszeretlek,
kopogtatás nélkül bejöhetsz hozzám,
de gondold jól meg,
bántana, ha azután sokáig elkerülnél.

DOBAI MIKLÓS

A TITANIC-KATASZTRÓFA 100. ÉVFORDULÓJÁN

Az áldozatok számát nem illik összehasonlítani, hiszen egy ember halála is szörnyű tragédia, hát, amikor százak, ezrek haláláról van szó. Most mégis ezt teszem...

A napokban volt kerek száz év, hogy a Titanic, az akkori világ legismertebb, leggyorsabb és legbiztonságosabbnak vélt hajója első útján a New Foundland-i partok közelében 1912. április 14-én éjfél tájt jéghegynek ütközött, s a hajón tartózkodó 2224 főből 1514 személyt magával rántva, a mélybe süllyedt. Az azóta el nem múló s nem csituló szóbeszéd arról szól, hogy ez volt a világ legnagyobb hajókatasztrófája - s mindez a csodahajó első útján.

Azt azonban tudni kell a Titanic első útjáról, hogy előtte is süllyedtek el hajók első útjuk alkalmával, és járt már hajókatasztrófa nagyobb emberáldozattal is. Nézzük.

Az első útjukon elsüllyedt hajók sorát az általunk áttekinthető múltban a svéd királyi családról elnevezett Vasa hajó nyitja meg. A gyönyörűen faragott és gazdagon díszített 64 ágyús vitorlás 1628. augusztus 10-én a stockholmi kikötőben tartott első útján alig 1300 méter megtétele után felborult és elsüllyedt, 50 tengerész halálát okozva. A Vasa az egyetlen póru járta hajó, amelyet utólag kiemelték a hullámsírból. A kiemelésre 1961. április 24-én került sor, s a svéd hajóépítés remeke – konzerválva – azóta is megcsodálható a stockholmi Vasa-Museet múzeumban.

Időrendben (1912. április 14.) őt követi a Titanic, amelynek pusztulása 1541 áldozattal járt.

A következő, első útján elsüllyedt hajó az Osztrák-Magyar Monarchia Haditengerészetének büszkesége, a magyar építésű Szent István csatahajó volt. Építését a Ganz-Danubius hajógyár 1912. januárjában kezdte meg Siegfried Popper prágai születésű hajótervező-mérnök tervei alapján, vízrebocsátására 1914. január 17-én került sor. Hosszú, tétlen várakozás után a hajó bevetésére, vagyis első útjára 1918. június 10-én került sor. A hajó hajnalban az adriai Premuda szigettől alig 9 mérföldnyire Luigi Rizzo olasz kapitány MAS-15 torpedórombolójának két torpedója által találva süllyedt el, és az 1087 fős legénységből 4 tisztet és 85 matrózt vitt a hullámsírba, akikből 38 volt magyar. Az elsüllyedés drámai pillanatait kopott celluloid-szalag őrzi.

A következő áldozat a második világháborús német hadiflotta, a Kriegsmarine legendás hajója, a Bismarck. A német hadiflotta zászlóshajóját, a Tirpitz osztályhoz tartozó Bismarckot a Blohm und Voss hajógyár tervezte és építette 1937-1939 között. Próbaútjai után, 1941. május 18-án futott ki első bevetésére a Prinz Eugen nehézcirkáló társaságában. (A Prinz Eugenről csak annyit, hogy 1938. augusztus 22-én Kielben történt vízrebocsátásakor a „keresztanyai” szerepet Horthy Miklós kormányzó felesége, Magdolna főméltsóságú

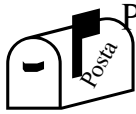
asszony látta el). A legyőzhetetlennek hitt és mondott páros valóban szépen indított: a Bismarck 1941. május 24-én elsüllyesztette az angol flotta büszkeségét, a Hood-ot és súlyosan megrongálta annak Prince of Wales nevű kísérőhajóját. Ettől jelenléte és pozíciói ismertté váltak, s megkezdődött az ellenség összpontosítása. Végül is a Royal Ark repülőgép-anyahajóról felszálló brit pilóták torpedókkal előbb mozgásképtelenné tették a Bismarckot, majd több órás öldöklés után a ronccsá vált hajót elsüllyesztették. A 2400 fős legénységből 2093 német tengerész, a hajó kapitánya, Ernst Lindemann és Günther Lutjens német admirális veszett a tengerbe. A Prinz Eugen megmenekült, majd a háború végén amerikai hadizsákmány lett.

Már a Bismarck süllyedésekor elmerült emberek száma is meghaladja a Titanic áldozatainak a számát. Azonban hallani az érveket, hogy a Bismarck áldozatai háborús tengerészek voltak, míg a Titanic áldozatai civil utasok, illetve a személyzet tagjai. A most következő tragédia ugyan háborús cselekményekkel összefüggésben történt, de áldozatai szinte kivétel nélkül civilek, azon belül is jobbra nők és gyermekek.

A tragédia 1945. január 30-án történt, a második világháború utolsó időszakában, Kelet-Poroszországban, lényegében nyílt tengeren. A szovjet hadsereg elől menekülő nők- és gyermekekkel zsúfolásig megtelt Wilhelm Gustloff személyszállító hajót a közelben cirkáló és zsákmányra vadászó S13 jelű szovjet tengeralattjáró három torpedóval eltalálta és a tenger fenekére küldte. A hajón – mely eredetileg 1500 utas befogadására volt építve – hozzávetőleg 10.000 (tízezer) menekült zsúfolódott össze. Pontos létszám és utaslista nem áll rendelkezésre, mivel a menekülés általános zűrzavarában a Gotenhafen-i (Gdynia) mólón erre nem volt mód. A hajón szinte csak nők és gyermekek, néhány sebesült és kiségitők tartózkodtak, ők lettek Alexander Marinyeszko kapitány, az S13 parancsnokának áldozatai. A hajó vöröskeresztes jelzésekkel ellátva, kivilágítva haladt az aknamentesített útvonalon, amikor a találatok érték. Mivel a vidéken -15 fokos fagy uralkodott, a mentőcsónakok csörlői eljégesedtek, és szinte használhatatlanná váltak, a jeges vízbe hullott emberek pillanatok alatt megfagytak, így az embervesztéseget összesen 9343 főre teszik, de ez is csak becslés.

Marinyeszko kapitány „áldásos” tevékenysége nem ért véget a Wilhelm Gustloff elsüllyesztésével. Maradék torpedóival 1945. február 9-nek éjszakáján elsüllyesztette a General von Steuben kórházhajót is, amivel növelte háborús „dicsőségének” tárházát, ugyanis a fedélzeten tartózkodó kb. 5000 menekültből alig 600-at tudtak megmenteni. Marinyeszko (és a többi) kapitány „hőstetteiről” a Szovjetunió végnapjaiig nem nagyon lehetett beszélni. A „rendszer váltás” fintora, hogy Marinyeszko kapitány 1990-ben (!) a Gustloff és a Steuben elsüllyesztéséért posztumusz megkapta a Szovjetunió Hőse aranycsillagát.

Az áldozatok emléke előtt kegyelettel adózva.

Postaládánkból

Duna Televízió Nonprofit Zrt.
H-1016 Budapest, Naphegy tér 8.
Telefon: (36-1) 441-9000 Fax: (36-1) 489-1650
E-mail: dunatv@dunatv.hu Honlap: www.dunatv.hu

Telch György és Danes Rózsa részére

Kedves György, Kedves Rózsa!

Engedjék meg, hogy a Közzolgálati Közalapítvány Kuratóriuma és a Duna Televízió nevében megköszönjem márciusi toronto-i látogatásunk alkalmával nyújtott szívélyes fogadtatást, valamint előadásunk segítségét és promócióját.

A Duna Televízió messzemenőig sikeresnek ítéli meg a látogatást, az Önök segítségével számos helyi újsággal, közösségi vezetővel személyesen tudtuk felvenni a kapcsolatot.

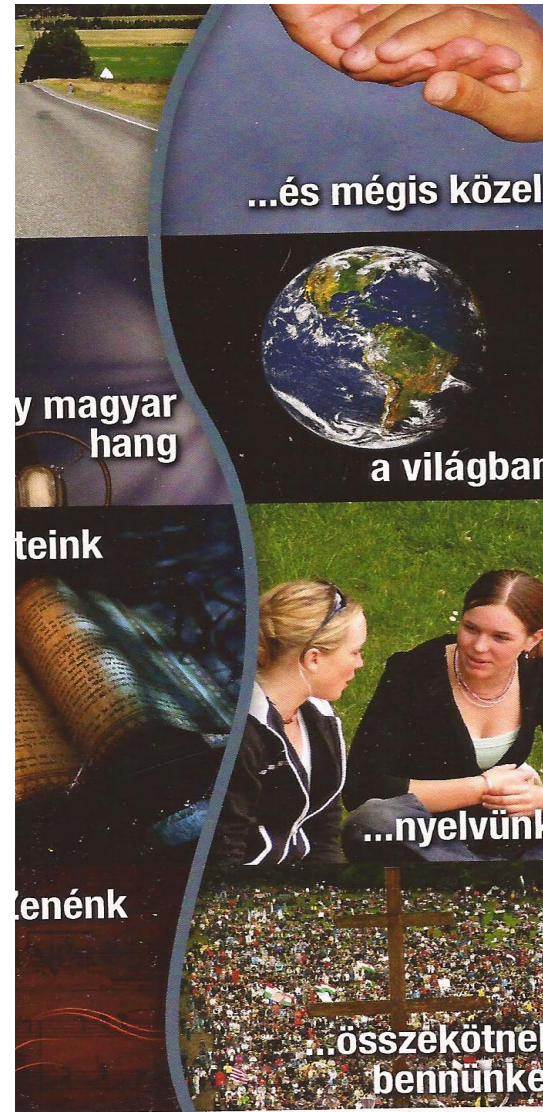
Ezért ismételten tiszteletemet és nagybecsülésemet szeretném kifejezni, köszönöm vendégszeretetüket és segítségüket.

Budapest, 2012. április 10.

Tisztelettel és üdvözlettel:

Gyula Jozsef
Dobos Menyhért
vezérigazgató
Duna Televízió Nonprofit Zrt.

DUNA Televízió Nonprofit Zrt.
H-1016 Budapest, Naphegy tér 8.
MKB 10300002-20383170-00003285
Adószám: 10324224-4-41

**DUNA
WORLD
RÁDIÓ**

A szülőföld hangja.

Műholdas vétel:
Galaxy 25, 97°ny, 11867 MHz
Web stream:
www.dunaworld.hu

TÁMOGASSA A MAGYAR MŰVÉSZETET!

A Szervátiusz Alapítványt Szervátiusz Tibor szobrászművész alapította édesapja, Szervátiusz Jenő születésének 100. évfordulójára.

Együttal létrehozta a Szervátiusz Jenő díjat, azzal a céllal, hogy ráirányítsa a figyelmet a Kárpát-medencében születő magyar művészetre.

A díjat a kuratórium évente adja át olyan képzőművészeknek, akik a nemzeti kultúra gyökereit felmutató, magas színvonalú művészetet hoznak létre.

A formakultúra ugyanis - a nyelv mellett - a legfontosabb identitás -megtartó erő egy nemzet életében: megmaradásuk záloga. Két éve, felváltva művészettörténész, illetve újságíró is kap alternatív Szervátiusz Jenő díjat.

Számlaszám: HU02 10300002-20609254-00003285

Szervátiusz Tiborné kuratóriumi elnök

Tel.: 06/20-338-9278

e-mail: alapitvany@szervatiusz.hu

**„A PÉNZ NEM MINDEN,
DE JÓ HA VAN”**

Tapasztalatom szerint, a gazdaságilag független emberek kevesebbet aggódnak a piac és az élet ingadozásai miatt. Átfogó pénzügyi tanácsadással segítünk Önnek lelki nyugalma és vagyoni biztonságga megvalósításában.

Gábor László Vaski, CFP, B.Mus.

Senior Financial Consultant

390 Brant Street Suite 600,
Burlington, ON L7R 4J4

SOLUTIONS BUILT AROUND YOU™

Investors Group Financial Services Inc.

Tel: 905-333-3335, or 1-888-467-8844 (toll free)

Fax: 905-333-3559

e-mail: gabor.vaski@investorsgroup.com

www.investorsgroup.com

- ▶ BEFEKTETÉSI TANÁCSADÁS
- ▶ NYUGDÍJBEFEKTETÉS
- ▶ ADÓTANÁCSADÁS
- ▶ JELZÁLOGKÖLCSÖN
- ▶ BIZTOSÍTÁS*
- ▶ KÉSZPÉNZ KEZELÉS
- ▶ HAGYATÉK,
- ▶ VÉGRENDELET TANÁCSOK
- ▶ BRÓKER SZOLGÁLTATÁSOK

TM Trademarks owned by Investors Group Inc. and licensed to affiliated corporations
* Insurance products and services distributed through I.G. Insurance Services Inc.
Insurance License sponsored by The Great-West Assurance Company
** Brokerage services offered through Investors Group Securities Inc.

Cristal Opticians

Bring in your eyeglass prescription and you get free single vision plastic lenses when you purchase your frames from one of the thousands in our great selection. "Limited time offer. Some restrictions apply."

Catherine Szabó, Optician

Beszélek magyarul

Kedvezményes árak minden szemüvegre

Eye Exams Available

2643 Yonge Street, Toronto, Ontario, tel.: 416 222 8146

\$90
off one pair

\$180
off two pairs

Financial Worries

can be overwhelming.

We will help you
make a fresh start.

- ✓ Financial Counselling
- ✓ Proposals to Creditors
- ✓ Bankruptcy

Call **416-391-0100**

for a **FREE** Consultation

Your finances are important.
Know and understand your options.

Deloitte.

Deloitte & Touche Inc.
Trustee in Bankruptcy

Call **Katalin Turoczi** Estate Administrator
Direct: 416-775-4721; kturoczi@deloitte.ca

5140 Yonge Street, Suite 1700, Toronto, ON

www.needafreshstart.ca

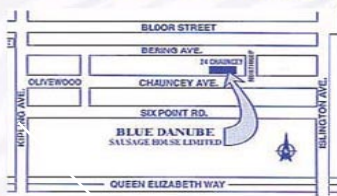
BLUE DANUBE SAUSAGE HOUSE LIMITED

Igazi magyaros jóízű friss hentesárak
Finom házi sütemények

Magyar árak bőséges választéka

Szeretettel várja Önöket a Balega család

24 Chauncey Ave.,
Etobicoke, ON M8Z 2Z4
Tel: (416) 234-9911
Fax: (416) 234-9122
bluedanubesausagehouse.com

NEMZETI REGISZTER

„Egynek minden nehéz; soknak semmi sem lehetetlen.”
(Gróf Széchenyi István)

nemzeti regiszter

“Magyarország üzen a világban szétszóródott
magyarságnak”

2011. október 17-én elindult a

Nemzeti Regiszter,

a világ magyarjait összegyűjtő

kormányzati honlap.

A <http://www.nemzetiregiszter.hu> honlapon
regisztrálók hetente kapnak egy rövid
hírösszefoglalót Magyarország és a
magyarság legfontosabb eseményeiről.

Székeluföldi Legendárium

Rendelje meg gyermekének, unokájának

E-mail: info@legendarium.ro

delta optical

A uniquely irresistible optical shoppe, which will facilitate the latest in fashionable eyewear and also provide impeccable functionality with maximum comfort.

Collections like: Theo, Beausoleil, Gold & wood, Lindberg, Face a Face, IC! Berlin, Maui Jim and more

Toronto ON Fairview Mall

tel.: 416.491.1115 - 1800 Sheppard Ave. E., M2J 5A7
fax.: 416.491.1146

Richmond Hill ON Hillcrest Mall

tel.: 905.883.1144; 9350 Yonge St. L4C 5G2
fax.: 905.883.1148

Mississauga ON Square One Mall

tel.: 905.896.4030; 100 City Centre Dr., L5B 2C9
fax.: 905.896.4031

Oakville ON

The Shoppes of the Towne Square

tel.: 905.338.3900; Unit 3, 210 Lakeshore R. E., L6J 1H8
fax.: 905.338.8054

A változás szépsége:
Légy szebb, de légy Temagad!

Become more beautiful!

**fiatalodjon Velünk
10 évet nyárig**

LÉZER KLINIKA

MEDICAL LASER CLINIC

DR. DUNCA M. ZOLTÁN

**New!! Homeopathy-Herbal
Medicine**

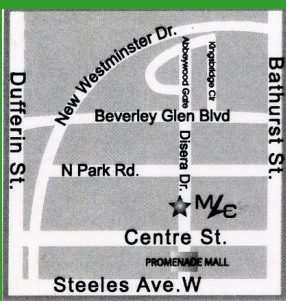
BIZTOSÍTÓ ÁLTAL FEDEZETT ÚJ SZOLGÁLTATÁSOK
AKUPUNKTÚRA, MASSZÁZS (RMT), REIKI,
REFLEXOLÓGIA, TUNA ÉS QUIGONG KEZELÉSEK!

- ◆ UNWANTED PERMANENT LAZER HAIR REMOVAL
- ◆ ACNE TREATMENT, SKIN REJUVENATION
- ◆ MICRODERMABRASION
- ◆ VASCULAR AND PIGMENTED LESIONS (AGE/SUN SPOTS), OSZTEOPATIA, GYÓGYHARISNYA, TALPBETÉTEK, RMT
- ◆ ALPHA-BETA PEELING (SWISS MED.)
- ◆ FACIAL LIFTING, SKIN TIGHTENING
- ◆ ROSACEA, VEINS, SCARS, STRETCH MARKS
- ◆ BOTOX - \$8/ EGYSÉG: 33% KEDVEZMÉNY
- ◆ RÁNCFELTÖLTŐ INJEKCIÓ: 2-t fizet, 3-t kap
- ◆ HOMEOPATHY, HERBALMEDICINE
- ◆ ACUPUNCTURE, MASSAGE THERAPY

ARTICULUTE & BODYCONTOURING

(ÚJ LÉZERES KEZELÉSI MÓDSZER)

**MINDEN KEZELÉST, KOSMETIKAI BEAVATKOZÁST
DR. DUNCA M. ZOLTÁN VÉGEZ VAGY AZ Ő
FELÜGYELETE ALATT VÉGEZÜNK**
Nyitvatartás - Program

HÉTFŐTŐL-SZERDÁIG: 9 -17;

Csütörtök: 10 -20;

PÉNTEK: 9 -18; SZOMBAT: 9 - 14

Vasárnap: előzetes időpontegyeztetéssel

ELSŐ VIZSGÁLAT INGYENES, SZEMÉLYRE SZÓLÓ;
KOMPLETT KEZELÉS ESETÉN ELSŐ KEZELÉSRE 50%-OS KEDVEZMÉNY